Nr 233.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning angående handel med vissa mineraloljor, m. m.; given Stockholms slott den 25 februari 1938.

Under åberopande av härvid fogade utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t föreslå riksdagen att

dels antaga bilagda förslag till förordning angående handel med vissa mineraloljor,

dels ock bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen därjämte hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Förslag

till

förordning angående handel med vissa mineraloljor.

Härigenom förordnas som följer:

Inledande bestämmelse.

1 §.

För tryggande av tillgång inom riket å nedan angivna mineraloljor skall handeln med sådana oljor vara underkastad de särskilda bestämmelser, som i denna förordning meddelas.

De oljor, som i första stycket avses, äro i gällande tulltaxa med statistisk varuförteckning betecknade:

Statistiskt nr	Varuslag
439	bensin
440	nativ olja (crude oil)
441	motorbrännolja och pannbrännolja, oraffinerade
442	fotogen; ävensom andra raffinerade brännoljor.

Om skyldighet att hålla lager av olja.

2 §.

Den som för försäljning i oförändrat skick till avnämare inom riket från utrikes ort inför olja, som i 1 § sägs, vare skyldig att, i den mån Kungl. Maj:t därom förordnar, vid envar tid under året av sådan olja hålla lager inom riket, motsvarande viss procent av den myckenhet, han av dylik olja under nästföregående kalenderår försålt till avnämare inom riket.

Sistnämnda myckenhet skall, där ej annat förhållande visas, anses motsvara skillnaden mellan den myckenhet, importören ifrågavarande år under tullverkets kontroll infört till riket, och den myckenhet, han samma år under tullverkets kontroll utfört ur riket.

Olja, som är upplagd å provianteringsfrilager eller är föremål för transitering, skall vid tillämpning av denna förordning anses befintlig utom riket.

3 §.

Importör, som i 2 § sägs, vare skyldig att första gången före den 1 augusti 1938 och därefter före den 1 februari varje år lämna uppgift å de mycken-

heter oljor av i 1 § angivna slag, han under nästföregående kalenderår försålt till avnämare inom riket. Han vare ock pliktig att före utgången av varje månad lämna uppgift å de myckenheter sådana oljor, han hade i lager inom riket den sista i nästföregående månad.

4 §.

Den som vid oljeraffinaderi inom riket bedriver raffinering av olja, som i 1 § sägs, vare skyldig att, i den mån Kungl. Maj:t därom förordnar, vid envar tid under året av sådan olja hålla lager inom riket, motsvarande viss procent av den myckenhet, han av dylik olja under nästföregående kalenderår förbrukat för raffineringen.

Han vare ock pliktig att första gången före den 1 augusti 1938 och därefter före den 1 februari varje år lämna uppgift å de myckenheter oljor av ovan angivna slag, han under nästföregående kalenderår förbrukat för raffineringen, ävensom att före utgången av varje månad lämna uppgift å de myckenheter sådana oljor, han hade i lager inom riket den sista i nästföregående månad.

5 §.

Försäljer den som bedriver sådan raffinering, som i 4 § sägs, raffinerad olja direkt till förbrukare inom riket, vare han pliktig att, utöver lager varom i 4 § förmäles, jämväl hålla lager av den raffinerade oljan samt att därom lämna uppgifter, allt efter ty i 2 och 3 §§ för där avsedda fall är stadgat. Vad nu sagts äger motsvarande tillämpning, där han till avnämare inom riket försäljer av honom införd olja i oförändrat skick, oavsett för vilket ändamål oljan blivit införd.

6 §.

Den som från inhemskt oljeraffinaderi inköper där raffinerad olja för försäljning till avnämare inom riket, vare skyldig att hålla lager och lämna uppgifter efter ty i 2 och 3 §§ för där avsedda fall är stadgat.

7 §.

Envar, som enligt vad ovan sagts skall hålla lager av olja, vare skyldig att använda lagerplats, som Kungl. Maj:t anvisar, ävensom att i övrigt ställa sig till efterrättelse de bestämmelser i fråga om lagringen, Kungl. Maj:t föreskriver. Han vare ock pliktig att hålla handelsböcker tillgängliga för granskning ävensom att hålla lagret tillgängligt för inventering av myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer.

Uppgifter enligt denna förordning skola avlämnas till Kungl. Maj:t eller myndighet, som nyss nämnts.

8 §.

Finnes att någon, som är skyldig att hålla lager av olja, ej innehar tillräckligt lager därav, meddelar Kungl. Maj:t eller myndighet, som i 7 § sägs, föreläggande för honom att inom viss tid fylla bristen.

9 §.

Där med avseende å de myckenheter oljor, som viss importör inför till riket eller som innehavaren av oljeraffinaderi inom riket förbrukar, inträder avsevärd ändring i förhållande till nästföregående kalenderår, må Kungl. Maj:t, med avvikelse från vad ovan stadgas, meddela de särskilda bestämmelser, som av de ändrade förhållandena föranledas. Kungl. Maj:t må ock eljest, när särskilda skäl därtill äro, meddela undantag från skyldighet att hålla lager enligt vad ovan sagts.

10 §.

Inför någon till riket, för annat ändamål än försäljning eller raffinering, i större omfattning olja, som i 1 § sägs, må Kungl. Maj:t förklara, att han skall hålla lager och lämna uppgifter, som om han infört oljan till försäljning samt till avnämare inom riket försålt vad han själv förbrukat.

Om skyldighet att inköpa raffinerad olja från inhemskt oljeraffinaderi.

11 §.

På framställning av den som vid oljeraffinaderi inom riket bedriver eller ämnar bedriva raffinering av olja, som i 1 § sägs, må, där raffineringen finnes önskvärd för i nämnda paragraf angivet ändamål samt anledning förekommer till antagande att den raffinerade oljan eljest icke skulle vinna avsättning till skäligt pris, Kungl. Maj:t ålägga importör, varom i 2 § förmäles, att från oljeraffinaderiet inköpa sådan olja till myckenhet och pris som Kungl. Maj:t bestämmer. Kungl. Maj:t äger ock fastställa tid och plats för leverans av oljan samt de villkor i övrigt, som kunna finnas erforderliga. Oavsett vad därom i framställningen yrkats må inköpsskyldigheten fördelas mellan olika importörer efter ty prövas skäligt.

12 §.

Den som utverkat åläggande enligt 11 § vare skyldig att leverera olja till myckenhet och pris samt på villkor i övrigt, som av Kungl. Maj:t bestämts. Han vare ock pliktig att med avseende å oljeraffinaderiets anordnande underkasta sig de bestämmelser, Kungl. Maj:t finner gott meddela.

13 §.

Har Kungl. Maj:t beträffande importör, varom i 10 § förmäles, meddelat förklaring, som där sägs, må åläggande enligt 11 § avse jämväl sådan importör.

Om straff.

14 §.

Den som underlåter att ställa sig till efterrättelse honom med avseende å lagringsskyldigheten enligt 8 § meddelat föreläggande, straffes med böter till

belopp motsvarande lägst tjugu och högst fyrtio kronor för varje ton olja, varmed han vid utgången av den i föreläggandet avsedda tiden brister.

Försummar någon att fullgöra honom enligt denna förordning åliggande uppgiftsskyldighet eller skyldighet att hålla handelsböcker eller lager tillgängliga eller att ställa sig till efterrättelse med stöd av förordningen meddelade föreskrifter, straffes med dagsböter. Lämnar någon vid fullgörande av skyldighet som nyss nämnts mot bättre vetande oriktig uppgift, må till fängelse dömas.

15 §.

Den som under tid, då han är ställd under tilltal för förseelse, varom i 14 § sägs, fortsätter samma förseelse, skall, när han därtill varder lagligen förvunnen, för varje gång stämning delgivits fällas till särskilt ansvar.

16 §.

Åtal för förseelse mot denna förordning eller enligt densamma meddelade föreskrifter anhängiggöres vid allmän domstol och utföres av allmän åklagare.

Böter, som ådömas enligt denna förordning, tillfalla kronan.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1938.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 25 februari 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Sköld, anför:

Frågan om säkerställande av en reserv inom riket av flytande bränslen har vid olika tillfällen varit uppmärksammad. Sålunda berördes i det av särskilda sakkunniga den 8 september 1933 avgivna betänkandet angående ordnandet av avsättningsförhållandena för inom riket tillverkad sprit m. m. (stat. off. utr. 1933: 25) även frågan om en statlig reglering av brännoljeimporten. I häröver avgivet yttrande den 13 november 1933 förordade rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap en reglering av brännoljeimporten sålunda utformad:

En förordning borde utfärdas, vari skulle stadgas förbud mot införsel till riket av brännoljor i större partier än exempelvis 1,000 kg utan tillstånd av Kungl. Maj:t eller av Kungl. Maj:t utsedd myndighet. Sådant tillstånd borde praktiskt taget icke förvägras den, som förbunde sig att ständigt hålla ett lager av oljor, motsvarande vissa procent av den av honom under närmast föregående tolv månader införda kvantiteten, bestående antingen av samma slag av olja eller av andra slag enligt viss stadgad proportion. Procentsatsen skulle bestämmas efter utredning av vad som för ändamålet erfordrades och med hänsyn tagen till de ekonomiska konsekvenserna. Särskilda föreskrifter borde givetvis meddelas för nytillkomna företag. Importören borde därjämte vara underkastad de villkor i avseende på oljecisternernas lokalisering och inrättning i övrigt, som den licensgivande myndigheten ur försvars- och andra synpunkter kunde finna skäl föreskriva, ävensom skyldighet att på anmodan vid krig eller andra utomordentliga förhållanden mot gällande pris till kronan avstå de kvantiteter av olika slag av oljor, som Kungl. Maj:t bestämde. Föreskrifterna angående oljeförrådens placering samt nödiga skyddsföreskrifter m. m. skulle meddelas av den licensgivande myndigheten efter samråd med vederbörande militära myndigheter. Över meddelat införseltillstånd skulle utfärdas tillståndsbevis, vilket i original skulle företes för vederbörande tullmyndighet vid införseln. Licensmyndigheten borde äga att kontrollera oljefirmornas lager och böcker. Därjämte borde firmorna åläggas månatlig deklarationsplikt rörande innehavande lager.

I den proposition (nr 232) med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 11 juni 1926 angående tillverkning och beskattning av

brännvin, vilken på grundval av förenämnda sakkunnigbetänkande framlades för 1934 års riksdag, ingick emellertid icke något förslag i avseende å regleringen av brännoljeimporten.

I skrivelse den 5 december 1934 upptog rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap ånyo frågan om säkerställande av oljetillgångarna till behandling. Under erinran att i de över förutnämnda sakkunnigbetänkande avgiva yttrandena framför allt betonats vikten ur försvarssynpunkt av att anordningar snarast träffades för att trygga förefintligheten under alla förhållanden inom landet av en viss minimikvantitet av brännoljor, framhöll rikskommissionen, att säkerställandet av en sådan minsta lagertillgång vore av största betydelse också för tillgodoseendet av de nödvändiga civila behoven vid inträffande avspärrning i utlandsförbindelserna. Här förelåge enligt rikskommissionens övertygelse en beredskapsfråga av sådan vital natur, både ur allmän samhällelig och ur militär synpunkt, att den krävde en snabb lösning, därest rimliga krav på förutseende med hänsyn till möjligen inträffande händelser skulle kunna anses uppfyllda. För egen del hade kommissionen kommit till den uppfattningen, att den lämpligaste vägen för genomförande av det önskade lagringstvånget vore att i en författning direkt stadga skyldighet för den, som under ett visst år importerat något slag av brännoljor utöver en viss minsta kvantitet, att i fortsättningen hålla ett lager, motsvarande minst 30 procent av det föregående årets import, dock med rätt för Kungl. Maj:t att härifrån meddela befrielse, i den mån så prövades skäligt med hänsyn till upphörande eller minskning av importörs rörelse eller av annan särskild anledning. Kontrollen hade ansetts kunna i detta fall anordnas efter samma grunder som vid förut berörda importregleringssystem.

Ej heller detta förslag har föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 323 angående anslag till statlig lagerhållning m. m. beslöt 1937 års riksdag dels medgiva att upphandling och upplagring av varor intill ett sammanlagt belopp av 70 miljoner kronor finge verkställas för statens räkning, dels ock anvisa för budgetåret 1937/1938 ett förslagsanslag av 2 miljoner kronor för bestridande av administrationskostnader, lagerhyror och andra lagringskostnader m. m. I yttrande, som före propositionens avlåtande avgivits i ärendet den 27 april 1937, hade rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap uttalat, att beträffande vissa varuslag bristande tillgång å ändamålsenliga lagerlokaler reste hinder mot en mera väsentlig ökning av lagertillgången. Detta gällde i framträdande grad bensin och andra flytande bränslen. Kommissionen, som funnit anskaffandet i någorlunda betydande omfattning av bombsäkra lagerutrymmen för flytande bränslen vara utomordentligt viktigt ur beredskapssynpunkt, förordade fördenskull, att åtgärder snarast vidtoges för utrönande av möjligheterna att åstadkomma sådana utrymmen genom insprängning i berg, samt att, därest undersökningarna ledde till gynnsamt resultat, arbeten igångsattes för att bringa dylika lagringslokaler till stånd antingen i statens egen regi eller efter överenskommelse med enskilda företag.

Till det vid förenämnda proposition fogade statsrådsprotokollet anförde jag, att jag delade rikskommissionens av kommerskollegium biträdda mening rörande vikten av att bombsäkra lagringsutrymmen för flytande bränslen bereddes. Jag framhöll tillika, att, därest en utredning skulle giva vid handen, att dylika lagringsutrymmen lämpligen kunde utföras såsom beredskapsarbeten för arbetslöshetens bekämpande inom landets stenindustridistrikt, de för sådana arbeten avsedda medlen i viss utsträckning torde kunna tagas i anspråk för ändamålet. Vad jag sålunda uttalat föranledde icke någon erinran från riksdagens sida.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade jag sedermera dels den 26 juni 1937 generalkrigskommissarien T. O. R. Wijnbladh, överingenjören P. S. Rydbeck och ledamoten av riksdagens första kammare, redaktören O. H. Åkerberg att vara utredningsmän rörande anordnande av lagringsutrymmen för flytande bränslen, därvid åt Wijnbladh uppdrogs att i egenskap av ordförande leda utredningsmännens arbete, dels den 28 augusti 1937 översten G. A. Nyqvist att såsom sakkunnig, tillika sekreterare, biträda utredningsmännen, dels ock den 15 oktober 1937 bergsingenjören S. V. Bergh, statsgeologen N. G. Sundius och kaptenen N. R. C. E. M. Mattsson att såsom särskilda experter biträda utredningen.

Efter fullgjort uppdrag hava utredningsmännen den 29 december 1937 avgivit betänkande i ämnet (stat. off. utr. 1937: 54).

Under utredningens gång har samråd ägt rum dels med olika myndigheter, vilka kunde hava intresse av den föreliggande frågan, främst rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap, dels med statens reservförrådsnämnd, dels ock med representanter för olika firmor, vilka inom landet bedriva handel med flytande bränslen eller förädling av bergolja. Från firmorna ifråga hava även yttranden infordrats rörande deras synpunkter å vissa av de spörsmål, vilka varit föremål för utredningsmännens handläggning.

Över betänkandet hava efter remiss yttranden avgivits av chefen för försvarsstaben, arméförvaltningen, marinförvaltningen, flygförvaltningen, kommerskollegium, generaltullstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, statens provningsanstalt och rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap. Vid kommerskollegii uttalande hava fogats yttranden från sprängämnesinspektionen ävensom från Svensk-Engelska mineraloljeaktiebolaget, Svenska petroleumaktiebolaget Standard, Svenska bensin- och petroleumaktiebolaget B. P., The Texas company aktiebolag, Svenska Gulf oil company aktiebolag, Bilägarnas inköpscentral, aktiebolaget svenska Foil (numera Skandinaviska tank- & mineraloljeaktiebolaget Skanditank) samt bensinaktiebolaget Pennco.

Vidare hava filosofie doktorn T. H. Hagerman och civilingenjören E. V. Thuresson inkommit envar med en skrivelse i ärendet.

Sedan ärendets utredning avslutats, torde jag nu få anmäla detsamma för Kungl. Maj:ts prövning.

Utredningsmännens förslag.

Bombsäkra eller eljest skyddade lagringsutrymmen. Utredningsmännen hava uppskattningsvis i runda tal angivit Sveriges förbrukning av flytande bränslen under 1936 sålunda:

Förbrukningsändamål	Bensin kbm	Motor- och pannbrännolja ton
Industri	27,000	68,000
Lantbruk och fiske	2,000	22,000
Statliga verk	11,000	22,000
Motorfordon:	—	5,000
Bussar	100,000	—
Personbilar	200,000	—
Lastbilar	200,000	—
Motorcyklar	10,000	—
Motorbåtar	5,000	—
Värmeledningspannor	—	90,000
Handelsflottan	—	93,000
Övriga ändamål	45,000	40,000
Summa	600,000	340,000

I anslutning till dessa siffror anföra utredningsmännen, att utvecklingen av lagertillgångar och lagringsutrymmen ej hållit jämna steg med den stegrade konsumtionen. Sålunda hade 1933 medellagret av bensin utgjort 83,460 kbm medan förbrukningen samma år uppgått till 462,321 kbm. Under tiden 1 september 1936—31 augusti 1937 hade lagerhållningen av bensin uppgått till i medeltal 83,900 kbm, under det att förbrukningen kunde beräknas till minst 600,000 kbm. Beträffande motor- och pannbrännolja hade 1933 medellagret varit 38,095 ton och årsomsättningen 266,218 ton. Året 1936/1937 voro motsvarande siffror 46,590 och 342,480. Lagringskapaciteten 1937 utgjorde för bensin 195,132 kbm samt för motor- och pannbrännolja 164,206 kbm.

Efter att bland annat hava erinrat om tidigare uttalanden och förslag i fråga om oljelagring framhålla utredningsmännen, att de lager i vårt land av flytande bränslen, med vilka för närvarande vore att räkna, icke försloge att tillgodose behoven vid normal fredsförbrukning under mer än en och två tredjedels månad ifråga om bensin samt en och en halv månad ifråga om motor- och pannbrännolja. Utredningsmännen anföra, att det vore uppenbart, att en så kort försörjningsperiod vore långt ifrån tillfredsställande. Härtill komme, att praktiskt taget alla nu befintliga lagringsanläggningar saknade skydd mot angrepp från luften. Brännoljornas betydelse ur

försvarssynpunkt gjorde det sannolikt, att en motståndare eller en makt, som ville utöva påtryckning på vårt land och folk, skulle söka omintetgöra de tillgångar av sådana varor, som vi besutte. De nuvarande cisternanläggningarna av större storleksordning vore så belägna och även i övrigt så beskaffade, att de utgjorde synnerligen goda mål för flygare. En luftraid, vilken direkt inriktades på att förstöra oljecisternerna, skulle vid närvarande förhållanden åstadkomma både förluster av viktiga varor och förödelser i övrigt. Om skydd icke bereddes för befintliga oljelager, kunde vi alltså riskera att gå förlustiga även de begränsade tillgångar, varmed vi normalt kunde räkna. Såsom läget sålunda vore syntes det utredningsmännen uppenbart, att man borde sträva icke blott att öka lagren av flytande bränslen utan också att bereda nödigt skydd för dem, främst mot bombangrepp.

Utredningsmännen hava kommit till den uppfattningen, att verklig trygghet mot bombangrepp kunde vinnas endast genom att oljecisternerna uppställdes i utsprängda hålrum i berg. De anföra härom i huvudsak följande:

För att i möjligaste mån nedbringa kostnaderna för åstadkommandet av bombsäkra förvaringsrum i berg hade den tanken framförts, att själva det i berget utsprängda hålrummet skulle kunna användas för lagring av oljan och cisterner sålunda icke erfordras. Att finna någon bergart, om vilken man kunde vara förvissad, att den vore av sådan struktur samt så fri från sprickor och släppor, att bergytan inuti hålrummet icke skulle förete eller kunna komma att förete läckor, varigenom den förvarade oljan kunde slippa ut, syntes emellertid icke vara möjligt.

Det hade även framkastats, att en utväg att för mera begränsade kostnader bereda bombsäkra förläggningar skulle vara att använda befintliga gruvhål, där driften nedlagts. Givetvis måste då byggas cisterner eller inköpas fat för oljans förvaring. Emellertid skulle varan, om den placerades i gruvhål, komma att förläggas till ur förbrukningssynpunkt mindre lämpliga orter, vilket skulle föranleda svårigheter och kostnader för omsättningen. Likaså syntes de driftsmässiga förhållandena vid en lagring, som krävde särskilda uppfordrings- och pumpanordningar av stor effekt m. m., bliva synnerligen ogynnsamma. Förvaring av bensin i djupt nedsprängda schakt syntes även med hänsyn till gasutvecklingen och därav följande risker icke kunna ifrågakomma.

En möjlighet för förvaring av flytande bränslen på sådant sätt, att faran för förstöring genom anfall från luften kunde anses bliva praktiskt taget eliminerad, även om skyddet icke skulle vara fullt effektivt, erbjöde sig genom placering av cisternerna i utsprängningar eller i utgrävningar under markytan. Kostnaderna för dylika oljemagasin komme emellertid — om icke speciellt gynnsamma omständigheter förelåge — sannolikt icke att understiga kostnaderna för i berg insprängda anläggningar. Metoden syntes i nödfall kunna ifrågakomma till användning, då å viss plats, dit man av kommersiella eller andra skäl önskade förlägga cisterner, icke funnes tillgång å för bombsäkerhets åvägabringande lämpligt berg.

Indirekt skydd kunde beredas genom att anläggningar, som förlades i det fria, i stället för att förses med särskilda anordningar för bombskydd, gjordes mycket små — helst endast en relativt liten cistern per anläggning — placerades i lämplig terräng samt gåves lämplig form, storlek och ytbehandling, så att de icke kunde upptäckas från luften. Anläggnings- och driftkostnader bleve dock med en anordning av detta slag relativt stora. Å andra sidan syntes icke böra förbises, att detta förfaringssätt kunde giva

ökade möjligheter att tillgodose kommersiella intressen ifråga om platsvalet. För en lagring i stort syntes en sådan utväg knappast kunna förordas.

Däremot skulle, även för en mera betydande kvantitet, kunna tänkas upplagring i fat. Dylika lager kunde, såsom redan påpekats, placeras i gamla gruvschakt men också förläggas i terrängen, så att de bleve mycket svåra att upptäcka. Ett sådant lager kunde lätt flyttas med användande av vanliga lastbilar. En beaktansvärd omständighet vore också, att under krig användningen av fat för militära behov säkerligen måste bliva mycket omfattande. Med hänsyn till för närvarande gällande höga pris å fat torde emellertid en upplagring i dylika medföra anskaffningskostnader, motsvarande dem för bombsäker förvaring.

Såsom av det anförda framginge hade utredningsmännen för sin del funnit lagring med användning av i berg utsprängda hålrum böra, såsom varande det mest betryggande, i främsta rummet förordas. I vissa fall förutsattes dock användande av andra förfaringssätt. Någon generalisering ifråga om lagringsmetoder syntes alltså icke böra eftersträvas utan fastmer lösningen givas från fall till fall med beaktande av föreliggande möjligheter och behöriga önskemål.

Beträffande de särskilda lagringsutrymmenas storlek framhålla utredningsmännen, att kommersiellt och driftmässigt sett krav måste uppställas, att anläggningarna var för sig erhölle en kapacitet, som medgåve mottagandet av åtminstone hälften av en normal tankångares last. Ur denna synpunkt vore en kapacitet av 10,000 kbm önskvärd. Om en bombsäker anläggning kunde förläggas i anslutning till en redan bestående cisternanläggning kunde utbyggnad med mindre kapacitet ifrågakomma; med hänsyn till de fasta kostnaderna syntes dock ej lämpligt att gå under en kapacitet på 5,000 kbm.

Utredningsmännen hava låtit verkställa lokala undersökningar beträffande möjligheterna att få en bombsäker utbyggnad av erforderlig kapacitet till stånd. Undersökningarna hava omfattat ett tjugotal platser, belägna inom olika delar av riket såväl vid kusten som inuti landet. Beträffande förutsättningarna för undersökningarna och resultatet av desamma anföra utredningsmännen, att å varje ort undersökningarna utförts främst under hänsyntagande till rent kommersiella synpunkter. Men det hade icke förbisetts, att även militära krav borde bliva föremål för beaktande, så att största möjliga trygghet kunde vinnas. Undersökningarna hade utvisat, att å sammanlagt 17 platser lämpliga berg förefunnes och att den totala kvantitet, som i dessa kunde lagras, uppginge till minst 500,000 kbm. På grund av den korta tid, som stått till buds, hade utredningsmännen själva kunnat bese allenast de platser i Göteborg, som ifrågasatts för upplagring. Goda möjligheter funnes där för erforderliga utsprängningar å kronans eller stadens mark. Från stadens sida syntes intresse förefinnas för dylika anläggningars åvägabringande. Med hänsyn till de förutsättningar, som här förelåge, ville utredningsmännen förorda, att den föreslagna planens genomförande påbörjades med bland annat de anläggningar, som kunde erfordras i nämnda stad, samt att snarast möjligt nödiga förhandlingar upptoges och specialundersökningar verkställdes.

Upplagringens omfattning och anordnande. Utredningsmännen framhålla, att en lagring av flytande bränslen borde avse de olika slag av dylika produkter som för landets försörjning vore av särskild betydelse i händelse av en avspärrning. Med utgående från de varuslag, som nu importerades och förbrukades, borde en sådan upplagring omfatta *dels* färdiga produkter bensin samt motor- och pannbrännolja, *dels* råolja (nativ olja, crude oil). Skäl talade för att blivande bestämmelser i ämnet omfattade även fotogen och andra raffinerade brännoljor, så att vid behov också dessa oljor kunde bliva föremål för en påräknelig lagring.

Lagringen av färdigprodukter borde principiellt så fördelas på respektive varuslag, att lagertillgångarna komme att stå i direkt relation till den normala förbrukningen. Besvarandet av frågan, i vad mån lagerhållningen borde avse oförädlad vara, bleve beroende av bland annat möjligheterna för den svenska raffineringsindustriens utveckling. Detta spörsmål komme att närmare beröras i det följande.

Under år 1936 hade importen, vilken för detta år även torde kunna anses vara praktiskt taget densamma som förbrukningen, uppgått till följande kvantiteter:

	ton	kbm (avrundat)
bensin	440,283	604,000
motor- och pannbrännolja	342,480	400,000
crude oil	69,578	81,000
		1,085,000 kbm.

En lagring motsvarande 30 procent av föregående års förbrukning, såsom föreslagits av rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap, skulle giva följande kvantiteter:

bensin	180,000 kbm
motor- och pannbrännolja	120,000 »
crude oil	24,000 »
eller tillsammans	324,000 kbm.

Därest för säkerställande av ständig tillgång å sistnämnda kvantiteter stadgades, att firmorna skulle ligga med ett lager, som skulle utgöra minst 30 procent av förbrukningen under nästföregående år, bleve de nödgade att hålla icke obetydligt större lager än den fastställda minimikvantiteten för att vinna säkerhet att denna vid varje tillfälle vore till finnandes. Man torde kunna räkna med att denna lagring utöver minimigränsen behövde uppgå till en kvantitet, motsvarande 1—1 $^1/_2$ månads förbrukning. Om denna lagring ovan minimigränsen antoges utgöra sammanlagt 81,000 kbm., skulle det verkliga medellagret och alltså den varukvantitet, för vilken lagerutrymme måste beredas, komma att utgöra minst:

bensin (180,000 + 45,000)	225,000 kbm
motor- och pannbrännolja (120,000 + 30,000)	150,000 »
crude oil (24,000 + 6,000)	30,000 »
eller tillsammans	405,000 kbm.

Emellertid framhålla utredningsmännen, att det för förvaring av dessa kvantiteter icke räckte med behållare av motsvarande rymd. Man kunde nämligen icke räkna med att cisternerna skulle vara helt fyllda, enär driften av anläggningarna nödvändiggjorde tillgång å visst reservutrymme. Normalt räknade man för närvarande med att det ur driftssynpunkt behövliga reservutrymmet uppginge till i avrundade siffror minst följande antal kbm., därvid siffrorna inom parentes angåve nuvarande lagringsutrymmen samt däri genomsnittligt förvarade oljekvantiteter:

för bensin (195,000 – 85,000)	110,000 kbm
» motor- och pannbrännolja (165,000 – 55,000)	110,000 »
» crude oil (35,000 – 15,000)	20,000 »
eller tillsammans	240,000 kbm.

Utredningsmännen hava anfört, att, ehuru det ur trygghetssynpunkt vore synnerligen önskvärt att få till stånd en lagring motsvarande ett halvt års normal förbrukning, utredningsmännen likväl, med hänsyn främst till de vid sådant fall betydande kostnaderna för utbyggande av bombsäkra lagringslokaler, ansett sig böra stanna vid att föreslå en lagring enligt förut angivna grunder, eller således uppgående till 30 procent av årsförbrukningen. De räknade alltså med en medellagring av 405,000 kbm., vilken kvantitet enligt vad förut påvisats skulle kräva ett totalt lagerutrymme av (405,000 + 240,000 =) 645,000 kbm. Vid en garanterad lagerhållning motsvarande 30 procent av årsförbrukningen komme emellertid, framhålla utredningsmännen, i verkligheten åtskilligt mer att kunna påräknas som ständig tillgång inom landet, enär importörerna för att hålla denna undre gräns bleve nödsakade att som regel röra sig med något större lager. Under förutsättning av en förbrukningsreglering torde man vid avspärrning eller krig kunna antaga att genom en på sådant sätt bestämd lagerhållning skulle skapas ett medellager, tillräckligt för ett halvt års kris-(krigs-)tidsförbrukning.

De nya lagringsanläggningar, som skulle bliva erforderliga vid en lagerhållning av i runt tal 400,000 kbm. färdigprodukter och råvara, hava utredningsmännen ansett böra hava en kapacitet av omkring 200,000 kbm. Vid ökad inhemsk raffinering komme härtill ytterligare utrymmen för lagring av råolja. Utredningsmännen hava beträffande dessa beräkningar anfört följande:

Förenämnda medellager av 405,000 kbm. överstege med 250,000 kbm. medellagret av vad som kunde anses utgöra hittillsvarande lagerbehållning. Enligt vad som inhämtats, hade de särskilda bolagen av driftsekonomiska skäl planerat ett utbyggnadsprogram för nya cisternanläggningar om sammanlagt minst 60,000 kbm. Med hänsyn till önskvärdheten att nedbringa kostnaderna för en av staten föranstaltad utbyggnad för bombskyddad lagring skulle det kunna ifrågasättas att däri icke inräkna de av bolagen sålunda planerade nybyggnaderna. Mot en dylik begränsning talade önskvärdheten att, i den mån förutsättningar härför funnes, samtliga nytillkommande lagringsutrymmen gjordes bombsäkra. Å andra sidan kunde det tänkas, att de planerade utbyggnaderna komme till stånd tidigare, om de

icke behövde beredas bombskydd. Möjligt vore dock, att leverans av järnkonstruktioner m. m. för cisternerna på grund av rådande konjunkturförhållanden kunde taga så lång tid, att en utsprängning av nödiga hålrum medhunnes innan materialet till cisternerna hunne färdigställas. Hur förloppet än bleve, syntes man böra eftersträva, att även den av firmorna sålunda planerade utbyggnaden skedde under beaktande av säkerhetssynpunkterna.

En utgångspunkt för här gjorda beräkningar hade varit, att cisternerna skulle vara fyllda till 63 procent av kapaciteten. För att tillgodose skyddskravet för hela den här omförmälda lagerökningen och ändock i möjligaste mån begränsa de totala byggnadskostnaderna torde man böra överväga att utnyttja lagerutrymmena i större omfattning än sålunda förutsatts. Verkställda undersökningar hade givit vid handen, att detta läte sig göra. Om lagringskapaciteten toges i anspråk till yttersta gränsen av vad som kunde anses möjligt, skulle nybyggnaden för förvaring av bensin, motor- och pannbrännolja samt crude oil kunna begränsas till c:a 170,000 kbm. Detta innebure, att cisternerna normalt skulle vara fyllda till omkring 71 procent av kapaciteten. Då det torde kunna befaras, att en så långt driven fyllnadsgrad kunde i praktiken visa sig medföra vissa svårigheter ur kommersiell synpunkt, och då vidare en ytterligare ökning av förbrukningen syntes sannolik, hade det ansetts lämpligt att räkna med en nybyggnad av i runt tal 200,000 kbm. Därigenom stannade den normala fyllnadsgraden vid 68 procent.

Beträffande frågan om handhavandet och omsättningen av den utökade lagerbehållningen anföra utredningsmännen:

Att i statlig regi handhava och omsätta ett så stort lager som 250,000 kbm torde knappast vara möjligt. Det syntes vara helt uteslutet att genom den förbrukning, som förekomme vid statliga institutioner under normala fredsförhållanden, kunna åstadkomma nödig omsättning av dylika kvantiteter. I varje fall gällde detta om bensin. Av denna vara skulle nämligen komma att lagras en kvantitet utöver nuvarande lagerhållning av icke mindre än c:a 140,000 kbm. Den statliga förbrukningen av bensin samt motor- och pannbrännolja uppginge för närvarande till endast 35,000 kbm och kunde möjligen förväntas bliva ökad till 55,000 kbm, varav mer än två tredjedelar utgjordes av tyngre oljor. För omsättningen måste sålunda den icke statliga förbrukningen i huvudsak bliva den, som man finge lita till. Visserligen kunde det tänkas, att staten ordnade försäljning till enskilda förbrukare från sina lager, men i någon större utsträckning syntes detta icke kunna ske med mindre än att staten hade en distributionsorganisation till förfogande. Såsom av tidigare utredningar framginge, vore emellertid den nu befintliga mer än tillräcklig för att tillgodose behoven, och en ytterligare utbyggnad borde således icke ifrågakomma. Då återstode endast den möjligheten att omsättningen av i statens ägo befintliga lager skulle ombesörjas av enskilda importörer, vilka vore innehavare av för distributionen behövliga anläggningar inom olika delar av landet. Med hänsyn till storleken av de lager, som skulle komma att befinna sig i statens ägo, bleve resultatet av en sådan anordning, att importörerna skulle för den övervägande delen av sin verksamhet ha att röra sig med lager, som ägdes av staten. Genom statslagren skulle sålunda åtminstone huvuddelen av importen komma att passera. Visserligen syntes man kunna förutsätta, att staten för sina inköp skulle komma att hänvända sig till de stora oljebolag, vilka nu hade hand om distributionen i landet, och att sålunda viss förtjänst å den importerade varan i varje fall komme dem till godo, men uteslutet vore givetvis icke, att staten komme att göra inköp på andra håll, därest gynnsammare pris där-

med skulle kunna ernås. För staten skulle en sådan lösning innebära en mycket stor kapitalinvestering. Den torde komma att röra sig om ett belopp av bortåt 18 miljoner kronor. Även om förhållanden, till vilka distributionsbolagen själva medverkat, i viss mån bidragit till att framkalla det läge, som föranlett att hithörande spörsmål nu kommit under omprövning, så syntes dock en sådan lösning innebära ett allvarligare ingripande i de nuvarande företagarnas näring, än som ur här förevarande synpunkter kunde anses påkallat. Därtill komme, att genom lämnande av nödigt utrymme för de nu i branschen arbetande firmornas fortsatta verksamhet de värden i form av erfarenhet, affärsförbindelser m. m., som de ägde, bäst kunde tillvaratagas.

Man syntes alltså böra gå fram på andra vägar för att få den medverkan från de särskilda bolagens sida, vilken under alla omständigheter torde vara erforderlig för att få en betryggande lagring till stånd. En viss del av de behövliga merlagren och naturligtvis då också av lagringsanläggningarna torde böra tagas i anspråk för tillgodoseende av statliga behov och förläggas under hänsynstagande därtill. I förhållande till den totala lagringen bleve dessa förråd relativt små. Handhavandet av sålunda anordnade förråd borde helt påvila statliga myndigheter, vilka sålunda borde ombesörja inköp och omsättning av varorna. Återstående del av lagerhållningen syntes böra överlämnas åt de enskilda företagen att ordna och handhava. Det bleve härvid mycket betydande utrymmen, som återstode för omhändertagande från deras sida. Av naturliga skäl torde företagen icke hava intresse av att öka sina normala lager utöver den gräns, som betingades av rent kommersiella och driftstekniska hänsyn. De uppgifter, som lämnats rörande behov av lagerutrymmen för verksamhetens upprätthållande utöver nu befintliga, gåve vid handen, att det endast kunde bliva fråga om relativt små kvantiteter, för vilka firmorna ur sina synpunkter ansåge nya cisterner behövliga. I den mån firmorna sålunda för den normala driften behövde ökade lagringsmöjligheter, torde det kunna förutsättas villighet från deras sida att förhyra av staten anordnade bombsäkra lagringsutrymmen. Det vore dock icke mycket vunnet, ifall en ökad lagerhållning jämte utbyggande av bombsäkra utrymmen skulle begränsas till vad sålunda kunde erfordras på grund av den normala förbrukningen och viss lagring för statsinstitutioner e. d. En därutöver ökad lagerhållning, baserad på frivillighet, kunde näppeligen förväntas med mindre firmorna på ett eller annat sätt bereddes kompensation för därmed förenade kostnader, såväl direkta för anläggningar m. m. som indirekta i form av ränta å det i lagret nedlagda kapitalet, ökat svinn o. d. Olika vägar vore härvid tänkbara. I varje fall finge staten vidkännas betydande ekonomiska konsekvenser. Härtill komme, att med en sådan lösning full visshet om uppnående och bibehållande av åsyftad lagerhållning icke komme att vinnas.

Annorlunda ställde sig förhållandena, om samtliga importörer ålades att ständigt hålla i lager viss del av föregående års importkvantiteter. Därmed följde skyldighet för dem att, där ej annat stadgades, själva skaffa eller i varje fall vidkännas kostnaderna för anskaffning av nödiga lagerutrymmen till lagringsskyldighetens fullgörande. Hinder syntes heller icke föreligga för utfärdande av föreskrifter, vilka lämnade möjlighet till åvägabringande av bombsäkerhet. Det torde emellertid få anses vara en statens angelägenhet att i sådant hänseende tillgodose de samhälleliga intressena, och därför borde icke ifrågasättas, att firmorna själva skulle bekosta de anordningar, som härutinnan erfordrades. Däremot syntes det böra stadgas skyldighet för envar, vilken behövde lokaler för lagring av flytande bränslen, att underkasta sig de bestämmelser rörande cisternernas förläggning m. m., som

staten ur skyddssynpunkt kunde finna erforderliga. Denna skyldighet syntes böra utsträckas därhän, att näringsidkarna även skulle kunna förpliktigas att mot viss hyra för cisternanläggningarna begagna av staten anvisade, genom dess försorg i bombsäkra rum uppförda cisterner. Genom föreskrifter av här angiven innebörd och omfattning skulle en avsedd lagerhållning kunna säkerställas, och den lagerökning, som bleve en följd av lagringstvånget, komme att efter statens bestämmande bliva förlagd i bombsäkra utrymmen. Tillika skulle möjlighet skapas att, i den mån så befunnes böra och kunna ske, få redan befintliga cisterner vid kassation ersatta med dylika i bombsäker förläggning.

Jämlikt direktiven för utredningen hade förutsatts, att staten å sin mark anordnade lagerutrymmena samt själv bestrede anläggningskostnaderna för såväl utsprängningar som cisterner, rörledningar m. m. Det kunde emellertid också tänkas att kommun vore villig att upplåta mark för oljelagring. Vidare kunde i vissa fall omständigheterna föranleda, att anläggning lämpligast skedde å mark, som tillhörde enskild företagare inom oljebranschen. Detta torde väl närmast bliva fallet, om företagaren hade möjlighet att i anslutning till redan befintlig anläggning företaga den ytterligare utbyggnad, som för lagringsskyldighetens fullgörande vore erforderlig. Även i sådana fall borde staten svara för de åtgärder, vilka åsyftade åstadkommandet av bombskydd, varvid dock måste förutsättas, att staten vunne erforderlig säkerhet för att det utsprängda rummet komme till avsedd nytta. Detta syntes kunna uppnås exempelvis på det sättet, att markägaren gjorde utfästelse därom, att, om och i den mån utrymmet ej toges i anspråk för avsett ändamål, staten skulle äga förfoga över detsamma samt att utfästelsen bleve föremål för servitutsinteckning. I fall, som nu nämnts, syntes staten däremot icke böra ombesörja och bekosta cisternanläggningarna men väl kunna vid behov lämna lån för utförandet av desamma.

Kostnader för lagerhållningen. Utredningsmännen hava beräknat, att kostnaderna för anordnande av bombsäkra lagerutrymmen genom utsprängning av hålrum och anskaffande av cisterner med tillbehör komme att uppgå till 100 kronor per kbm. nyttigt utrymme. De anföra härom följande:

Vid redan utförda bombsäkra anläggningar hade sprängnings- och motsvarande kostnader växlat mellan 3.8—4.3 öre per kapacitetsliter. Härvid finge bemärkas, att det utsprängda bergrummets rymd torde kunna beräknas normalt utgöra ungefär det dubbla av den för oljans förvaring nyttiga volymen. För närvarande torde utsprängningar av den art, varom här vore fråga, betinga ett icke obetydligt högre pris, men med beaktande av att den ifrågasatta utbyggnadens genomförande torde få utsträckas över en tidsperiod av flera år, syntes man kunna räkna med att den genomsnittliga kostnaden för sprängnings- och stenarbeten icke skulle överstiga 5 öre per kapacitetsliter eller 50 kronor per kbm. nyttigt utrymme.

Vad anginge kostnaderna för cisterner, rörledningar, pumpar etc., hade dessa enligt uppgifter från företagare här i landet normalt uppgått till omkring 40 kronor per kbm. förvaringsutrymme för bensin — däri även inberäknat vallar — samt 30 kronor per kbm. förvaringsutrymme för tyngre oljor eller i medeltal 35 kronor per kbm. På grund av den senaste tidens prisstegringar, särskilt å järn, hade ifrågavarande kostnader väsentligt ökats. De torde för närvarande genomsnittligt hålla sig mellan 60 och 65 kronor per kbm. En begynnande sänkning hade emellertid kunnat konstateras. I förevarande sammanhang syntes man kunna räkna med ungefär medeltalet av anförda siffror eller 50 kronor. Tillsammans skulle sålunda en anlägg-

ning för bombsäker förvaring av flytande bränslen betinga en kostnad av 100 kronor per kbm. nyttigt utrymme. För anläggningar, vilka kunde ifrågakomma under den närmast stundande tiden, finge man sannolikt räkna med något högre kostnader, men de torde icke behöva överstiga 110 kronor per kbm. En viss reducering av kostnaderna torde dock kunna åstadkommas genom en del åtgärder, exempelvis standardisering av cisternernas storlek och utförande jämte samtidig beställning av ett större antal dylika, överflyttning av viss byggnads- och annan materiel från en anläggning till en annan, anslutning av nya anläggningar till äldre dylika, varigenom kostnader för bryggor och dylikt undvekes. En omsorgsfull och förutseende planläggning komme alltså att här bliva av stor betydelse.

Med i det föregående angivna beräkningsgrunder skulle kostnaderna för utbyggnad av 200,000 kbm. komma att uppgå till 20 miljoner kronor. Häri inginge alltså icke kostnader för eventuellt behövliga markförvärv eller nyttjanderättsupplåtelser av mark. Då det icke kunde närmare bedömas, i vad mån kostnader av sistnämnda slag kunde uppkomma, hade något belopp för sådant ändamål icke upptagits i de här gjorda kalkylerna. Av nämnda belopp belöpte sig ungefär hälften eller 10 miljoner kronor på kostnaderna för sprängnings- och motsvarande arbeten. Då en utbyggnad av den storleksordning, varom här vore fråga, torde komma att genomföras successivt och kräva ett antal år, syntes man kunna räkna med, att alla dessa kostnader skulle kunna utgå av för beredskapsarbeten avsedda medel.

De återstående 10 miljonerna beräknades utgöra anläggningskostnader för cisterner med vad därtill hörde. Dessa syntes lämpligen böra bekostas av staten, då kronan ägde eller hade nyttjanderätt till marken. I den mån sålunda åstadkomna lagerutrymmen upplätes åt enskilda och den av dem däri förvarade oljan hölle sig inom den lagringskvantitet, som vore betingad av affärsrörelsens krav, borde den, som fått utrymmena åt sig upplåtna, givetvis erlägga hyra — lämpligen beräknad så, att beloppet motsvarade ränta och amortering å det för cisternernas uppförande i anspråk tagna kapitalet. Förslagsvis syntes kunna beräknas amortering å anläggningskapitalet med 5 procent och ränta å nettobeloppet med 4 procent. Men även för de fall, då lagringskvantiteten låge utanför nyssnämnda gräns, syntes skäl tala för att staten på enahanda sätt beredde sig gottgörelse för det upplåtna utrymmet. I den mån statens egna lager inrymdes i anläggningarna, borde mot den beräknade hyran svarande belopp upptagas som anslag i riksstaten under vederbörande huvudtitel.

Då de enskilda företagarnas medverkan till anläggningarnas åstadkommande borde ur skilda synpunkter vara av värde för staten, förefölle det lämpligt, att den, som på sin mark i enlighet med vad i det föregående sagts fått bombsäkert rum utsprängt på statens bekostnad, skulle kunna, om så behövdes, mot erläggande av ränta och amortering erhålla lån av staten för anläggningskostnadernas bestridande. Dylikt lån torde böra utgå av den medelstillgång, varmed statens cisterner bekostades. Möjlighet till enahanda förfarande syntes böra hållas öppen för fall, då, på sätt förut sagts, utsprängning skedde å kommuns mark.

Under förutsättning att underhållet av cisternanläggningarna, såsom syntes vara lämpligt, pålades dem, åt vilka de upplätes, skulle med en dylik lösning inga andra årskostnader falla på staten än dem, som svarade mot ränta och amortering för cisterner, vari statens egna lager inrymdes. Sistnämnda kostnader torde emellertid icke komma i betraktande i förevarande sammanhang utan få hänföras till reservförrådsnämndens verksamhet.

Då de medel, som erfordrades för cisternanläggningarna, på sätt nyss sagts

skulle bliva förräntade och amorterade, syntes lånemedel böra tagas i anspråk för ändamålet.

I fråga om de medelsbelopp, som för nästkommande budgetår kunde erfordras till utsprängningar och cisternanläggningar, framhålla utredningsmännen, att det icke vore möjligt att nu göra några närmare beräkningar. Med hänsyn till önskvärdheten av att den här upplagda planens genomförande icke droge alltför lång tid, syntes emellertid under anslag till beredskapsarbeten böra beräknas 2,000,000 kronor för utsprängning av bombsäkra rum och därjämte ett anslag av 2,000,000 kronor, att utgå av lånemedel, böra anvisas till bestridande av kostnader för cisternanläggningar samt för utlämnande av lån för utförande av dylika anläggningar.

Utredningsmännen framhålla vidare, att med en lagerhållning enligt angivna riktlinjer vissa ökade årskostnader uppkomme för de berörda bolagen. Dessa kostnader beräknas av utredningsmännen till 0.20 öre per liter försåld vara. Av detta belopp avser 0.15 öre räntor å varuinköpen, förluster genom svinn, kostnader för underhåll av cisternanläggningarna samt ökade transportkostnader. Återstående beloppet, 0.05 öre per liter, avser cisternkostnaden i form av hyra till staten eller ränta och amortering å statslån eller eget investerat kapital. Utredningsmännen anföra i anslutning härtill:

Då kostnaderna för tvångslagringen, frånsett beredande av bombsäkerhet, enligt vad här förutsatts, komme att helt läggas på importföretagen, funnes det helt naturligt anledning antaga, att de vid prissättningen å varorna skulle taga hänsyn härtill. Även om utgiftsökningen icke vore av den storleksordning, att den kunde motivera en generell prisförhöjning, — en sådan torde icke kunna sättas lägre än ett öre per liter — måste man dock räkna med, att försäljarna genom höjning av priset å viss vara, varvid väl företrädesvis bensin torde ifrågakomma, beredde sig kompensation för sina ökade utgifter. Det torde alltså ytterst bliva konsumenterna, som belastades med kostnaderna för tvångslagringen. En ökad lagerhållning vore emellertid av betydelse icke blott för landet i dess helhet. Närmast vore den till fördel för de särskilda konsumenterna av flytande bränslen, vilka genom en sådan lagring vunne ökad säkerhet för att de även under en avspärrning skulle få sina behov tillgodosedda i största möjliga utsträckning. En så blygsam prishöjning som den, för vilken förevarande omständigheter kunde utgöra skäl, syntes kunna betraktas som en rimlig försäkringspremie. Skulle åter dessa kostnader stanna på staten och sålunda framkomma å budgeten, bleve de erforderliga anslagen högst betydande och verkningarna ur skilda synpunkter uppenbarligen vida ogynnsammare. Det skulle vid helt genomförd organisation komma att gälla anslag på omkring 2 miljoner kronor.

Inhemsk oljeraffinering. Utredningsmännen framhålla, att flytande bränslen till alldeles övervägande del importerades i form av färdiga varor samt att endast en kvantitet, uppgående till icke ens 10 procent av totalförbrukningen, infördes till landet såsom råolja och vid här befintligt raffineringsverk underginge för användningen nödig förädlingsprocess.

Den fredsmässiga försörjningen syntes, anföra utredningsmännen vidare, hittills icke hava behövt känna några egentliga svårigheter eller olägenheter av att importens huvuddel bestått av färdigprodukter. Ur beredskapssyn-

punkt vore det emellertid av vikt dels att kunna lämpa utvinningen av olika färdigprodukter efter det förhandenvarande behovet och speciellt att i händelse av krig eller avspärrning kunna framställa flygbensin, dels ock att lagringen kunde till betydande del avse den relativt förvaringsbeständiga råoljan. Med hänsyn härtill och jämväl ur nationalekonomisk synpunkt vore det av betydelse, att inhemsk raffinering ägde rum i större omfattning än vad för närvarande skedde.

Att staten själv skulle anlägga eller driva ett raffineringsverk eller ock utföra en anläggning och upplåta den till någon företagare har icke synts utredningsmännen böra i första hand ifrågakomma. Utredningsmännen hava häremot funnit intresse för en svensk raffineringsindustri föreligga från privata företagares sida, varvid emellertid förutsatts, att statens stöd i en eller annan form skulle kunna påräknas. Såvitt utredningsmännen kunnat finna, förhölle det sig följaktligen så, att utan lämpliga åtgärder från statens sida en utveckling av svensk raffineringsindustri knappast vore att förvänta. För att en inhemsk raffineringsindustri skulle giva ett tillfredsställande resultat vore det nämligen nödvändigt, att den tillförsäkrades såväl möjlighet till produkternas avsättning genom de nu befintliga, för landets behov tillräckliga distributionsanläggningarna som också ett visst pris vid försäljningen till distributionsföretagen. Dessa företag borde sålunda hava skyldighet att till distribution årligen mottaga viss kvantitet inom landet förädlade produkter av slag, som genom statliga föreskrifter bestämdes, ävensom att inköpa desamma till pris, som i erforderlig mån säkerställde raffineringsföretagets räntabilitet. Priset syntes böra normalt motsvara det, som enligt gällande noteringar å världsmarknaden den färdiga varan betingade cif svensk hamn, d. v. s. noteringen å »gulfen» respektive Constanza med tillägg av frakt etc. från ursprungsorten till svensk hamn.. Detta skydd för en svensk raffineringsindustri syntes av olika skäl dock icke böra gälla för större myckenhet färdig vara än som motsvarade 25 procent av föregående års totala försäljning av produkterna i fråga. Raffinering inom landet utöver nyssnämnda kvantitet borde givetvis kunna förekomma, men utan rätt för vederbörande företagare till nämnda förmåner av garanterat pris och garanterad distribution genom andra företag.

Sammanfattningsvis anföra utredningsmännen beträffande inhemsk raffinering följande:

För att säkerställa ekonomisk bärighet åt en inhemsk raffineringsindustri skulle staten garantera densamma rätt att till distributionsbolagen försälja högst viss kvantitet av olika slag genom särskilda föreskrifter kvalitetsbestämda färdigprodukter. Denna kvantitet borde ungefärligen motsvara 25 procent av föregående års sammanlagda förbrukning, vilket med hänsyn till 1936 års förbrukningssiffror utgjorde i runt tal 250,000 ton. Skäl kunde måhända tala för att sistnämnda kvantitet till en början sattes såsom maximum. Å andra sidan kunde förhållanden inträda — konjunkturväxlingar eller andra omständigheter — vilka gjorde önskvärt, att möjlighet hölles öppen för viss ökning eller minskning av en på detta sätt skyddad produktion. Lämpligare än att fastställa ett maximum syntes fördenskull vara

att produktionen i fråga fastställdes till visst procenttal av föregående års förbrukning av olika produkter. Denna produktion skulle kunna fördelas på olika raffinaderier i förhållande till deras kapacitet. Raffinaderierna skulle berättigas att vid avyttrandet till distributionsbolagen av fastställd kvantitet färdig vara erhålla visst pris, normalt motsvarande cifpriset å vederbörlig färdigprodukt i svensk hamn. Detta pris skulle fastställas för varje kvartal vid dess slut och skulle utgöra medeltalet av noteringarna under tiden i fråga. Raffinaderierna skulle hava icke blott rätt utan även skyldighet att leverera sålunda prisgaranterade varukvantiteter till distributionsbolagen. Dessutom skulle raffinaderierna vara underkastade de föreskrifter, som kunde bliva utfärdade rörande dels tillverkningens fördelning å olika slags produkter av här ifrågavarande varor, dels anläggningarnas med till dem hörande lagringsutrymmen förläggning och tryggande mot förstöring. Slutligen skulle raffinaderierna hava skyldighet att i lager ständigt hålla viss minimikvantitet råolja, förslagsvis 30 procent av föregående års förbrukning av sådan vara, ävensom, i den mån färdigprodukterna såldes till förbrukning inom landet annorledes än genom importörernas distributionsapparat, enahanda lagringsskyldighet beträffande sådan vara som den importörerna ålagda. Häremot skulle svara skyldighet för importörerna att, efter av vederbörande myndighet verkställd fördelning dem emellan, till försäljning från raffinaderierna mottaga den myckenhet färdigprodukter, som på angivet sätt bestämts, och att därvid erlägga det pris, som, likaledes i enlighet med det sagda, blivit fastställt.

Kostnader för inhemsk raffinering. I fråga om kostnaderna för anläggning och drift av raffinaderier hava utredningsmännen uttalat, att de uppgifter härutinnan, som de vore i tillfälle att lämna, vore tämligen summariska och dessutom icke enhetliga, i det uppgifterna härstammade från olika källor och i vissa fall byggde mer eller mindre på utländska förhållanden.

Med hänsyn till vad utredningsmännen sålunda anfört tillåter jag mig att i detta avseende allenast hänvisa till den redogörelse, som finnes intagen i betänkandet (sid. 75—77).

Förvaltningsuppgifter. Utredningsmännnen hava framhållit, att ett genomförande av vad av dem ifrågasatts rörande lagring av flytande bränslen och framställande av sådana inom landet medförde vissa statliga förvaltningsuppgifter. För den avsedda lagerhållningens rationella genomförande vore det lämpligt, att med avseende å utbyggandet av erforderliga lagerutrymmen upprättades en plan. Härvid borde samarbete i lämplig utsträckning äga rum med rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap och statens reservförrådsnämnd liksom och med, bland andra, sprängämnesinspektören och vederbörliga länsstyrelser. Under tiden för lagringens genomförande torde en kontinuerlig kontroll böra upprätthållas. Vad raffineringsindustrien anginge komme de statliga åtgärderna närmast att gälla handläggandet av ansökningar från företag, som önskade att erhålla statens stöd för utbyggande av en inhemsk raffineringsindustri. Därjämte borde övervakas raffineringsföretagens sätt att fullgöra dem åliggande skyldigheter och utfärdas bestämmelser rörande de tillverkade varornas kvali-

tet. Förslag till sådana bestämmelser borde avgivas av statens provningsanstalt, som jämväl borde anlitas för kontroll av produkterna.

I fråga om handhavandet av dessa uppgifter hava utredningsmännen uttalat, att de måhända, sedan organisationen helt genomförts, kunde anförtros en central myndighet; under utbyggnadsperioden borde de emellertid ankomma på handelsdepartementet. Utredningsmännen anföra härom:

Vid ett bedömande, vart de förvaltningsuppgifter, varom sålunda bleve fråga, lämpligen skulle förläggas, syntes särskilt böra beaktas, att det här gällde ett alldeles nytt fält för statligt ingripande. Att inordna denna nya verksamhet inom något centralt ämbetsverk eller däremot svarande institution syntes i betraktande av arbetsuppgiftens särart och de däri ingående detaljernas i åtskilliga avseenden skiftande beskaffenhet icke vara lämpligt, i varje fall icke under organisationsperioden. Ett smidigt och målmedvetet genomförande av här ifrågasatta åtgärder krävde sakkunskap och erfarenhet på olika områden. Främst erfordrades ingående kännedom om den svenska oljehandelns organisation och arbetsförhållanden samt om de särskilda företagen. Även om staten hade klar rätt att bestämma i olika avseenden, torde dock förhandlingar i många fall bliva nödvändiga — i varje fall befrämjade sådana saken — och detta gällde både ifråga om lagringen och, kanske än mera, beträffande raffineringen och därmed sammanhörande verksamhet. Teknisk kunskap syntes i förevarande avseende vara av mindre framträdande betydelse. Sådan komme visserligen att påkallas, men då den komme att avse ganska skilda fack, torde den bäst erhållas genom att i mån av behov anlita vederbörande fackmyndigheter och institutioner. Med hänsyn till alla dessa omständigheter och till önskvärdheten av att giva största möjliga effektivitet och snabbhet åt verksamheten syntes avgörande skäl tala för att här berörda angelägenheter handhades direkt inom handelsdepartementet. Lämpligast syntes vara att där såsom extra föredragande för ärenden angående oljelagring och raffinering anställdes en person, som i möjligaste mån kände här berörda förhållanden och dessutom hade erforderlig förtrogenhet med statsförvaltningen.

Något särskilt anslag för avlöning åt denne föredragande syntes icke behöva uppföras å departementets stat. I den mån en sådan föredragande komme att anlitas redan under innevarande budgetår, torde kostnaderna kunna bestridas av för Kungl. Maj:t tillgängliga medel. För tid därefter torde de kunna bestridas från anslag, varmed kostnaderna för utbyggande av statliga lagringsutrymmen bestredes, och när denna byggnad slutförts från det anslag till underhåll och tillsyn av anläggningarna, som då torde komma ifråga.

Förslag till förordning med särskilda bestämmelser angående handel med vissa mineraloljor. I enlighet med den ståndpunkt, som utredningsmännen intagit till de föreliggande spörsmålen, hava de utarbetat ett förslag till förordning med särskilda bestämmelser angående handel med vissa mineraloljor.

Förslaget har uppdelats i tre avdelningar, nämligen 1) om skyldighet att hålla lager av olja, 2) om skyldighet att inköpa raffinerad olja från inhemskt oljeraffinaderi samt 3) om straff.

I avdelningen *om skyldighet att hålla lager av olja* stadgas, att den som för försäljning i oförändrat skick till avnämare inom riket från utrikes ort inför bensin, nativ olja (crude oil), oraffinerad motor- och pannbrännolja

samt fotogen ävensom andra raffinerade brännoljor, skall vara skyldig att vid envar tid under året av sådan olja hålla lager inom riket, motsvarande minst 30 procent av den myckenhet, han av dylik olja under nästföregående kalenderår försålt till avnämare inom riket. Sistnämnda myckenhet skall, där ej annat förhållande visas, anses motsvara skillnaden mellan den myckenhet, importören under ifrågavarande år under tullverkets kontroll infört till riket, och den myckenhet, han samma år under tullverkets kontroll utfört ur riket.

Olja, som finnes i frihamn eller är upplagd å tullager eller provianteringsfrilager eller är föremål för transitering, skall vid tillämpning av förordningen anses befintlig utom riket.

Importör skall första gången före den 15 juli 1938 och därefter före den 15 januari varje år lämna uppgift å de myckenheter olja han under nästföregående kalenderår infört till riket.

Jämväl den, som vid oljeraffinaderi inom riket bedriver raffinering av olja av nu avsedda slag, skall vara skyldig att hålla lager. Lagringsskyldigheten skall vid envar tid av året omfatta minst 30 procent av den myckenhet, vederbörande av dylik olja under nästföregående kalenderår förbrukat för raffineringen. Utöver skyldighet för innehavare av oljeraffinaderi att lämna uppgifter vid nyss angivna tidpunkter å de myckenheter olja han under nästföregående kalenderår förbrukat för raffinering, skall åligga honom att före den 15 i varje månad lämna uppgift å de myckenheter olja, han hade i lager inom riket den sista i nästföregående månad. Därest den som bedriver raffinering inom riket försäljer raffinerad olja direkt till förbrukare inom riket, skall han vara pliktig att, utöver lager av råolja, hålla lager av den raffinerade oljan.

Därest den, som bedriver raffinering, säljer importerad olja i oförändrat skick, skall han i fråga om sådan olja behandlas på samma sätt som annan importör.

Den, som från inhemskt oljeraffinaderi inköper där raffinerad olja för försäljning till avnämare inom riket, skall vara skyldig att hålla lager och lämna uppgifter som om han infört oljan till riket.

Utredningsmännen framhålla, att på grund av de föreslagna stadgandena skulle kunna uppkomma dubbel lagringsskyldighet i vissa fall, nämligen i fråga om sådan råolja, som innehavare av oljeraffinaderi inköpte för raffinering av inhemsk importör av samma olja. Emellertid hava utredningsmännen hänvisat till att Kungl. Maj:t för dylikt fall skulle — med begagnande av den dispensrätt, som, enligt vad i det följande närmare beröres, borde tillkomma Kungl. Maj:t — kunna medgiva det undantag, som av förhållandena påkallades.

Envar, som skall hålla lager av olja, skall vara skyldig att använda lagerplats, som Kungl. Maj:t anvisar, ävensom att i övrigt ställa sig till efterrättelse de bestämmelser i fråga om lagringen, Kungl. Maj:t föreskriver.

Lagringspliktig skall vara skyldig att hålla handelsböcker tillgängliga för

granskning ävensom att hålla lagret tillgängligt för inventering av myndighet, som Kungl. Maj:t därtill utser.

Uppgifter, som förut sagts, skola avlämnas till Kungl. Maj:t eller myndighet, som nyss nämnts.

Finnes att någon, som är skyldig att hålla lager av olja, ej innehar tillräckligt lager därav eller att han åsidosätter med avseende å lagringen givna föreskrifter meddelar Kungl. Maj:t eller den myndighet, Kungl. Maj:t därtill utser, föreläggande för honom att inom viss tid fylla bristen eller eljest vidtaga erforderlig rättelse.

Där med avseende å de myckenheter oljor, viss importör inför till riket, eller i fråga om de myckenheter oljor, innehavaren av oljeraffinaderi inom riket förbrukar, inträder avsevärd ändring i förhållande till nästföregående kalenderår, må Kungl. Maj:t meddela de särskilda bestämmelser, som av de ändrade förhållandena föranledas.

Kungl. Maj:t må även eljest, när särskilda skäl därtill äro, meddela undantag från skyldighet att hålla lager.

Därest någon för annat ändamål än försäljning eller raffinering — exempelvis för direkt tillgodoseende av egna behov — till riket inför olja i större omfattning, må Kungl. Maj:t förklara, att han skall hålla lager och lämna uppgifter som om han infört oljan till försäljning samt till avnämare inom riket försålt vad han själv förbrukat.

I avdelningen *om skyldighet att inköpa raffinerad olja från inhemskt oljeraffinaderi* stadgas, att den som vid oljeraffinaderi inom riket bedriver eller ämnar bedriva raffinering, må, där anledning förekommer till antagande att han eljest icke kommer att vinna avsättning för raffinerad olja till skäligt pris, hos Kungl. Maj:t göra framställning om åläggande för importör att från oljeraffinaderiet inköpa raffinerad olja.

Vidare stadgas, att, om för tryggande av tillgång inom riket av oljor av förut angivna slag finnes önskvärt att raffinering bedrives vid oljeraffinaderi inom riket, Kungl. Maj:t må förplikta importör att från oljeraffinaderiet inköpa raffinerad olja till myckenhet och pris, som Kungl. Maj:t bestämmer. Kungl. Maj:t må även äga att, där det begäres, fastställa tid och plats för leverans av oljan ävensom de villkor i övrigt, som kunna finnas erforderliga.

Vid prövning av framställning om åläggande för importör att från oljeraffinaderi inom riket inköpa raffinerad olja skall Kungl. Maj:t, oavsett vad därom i framställningen yrkats, äga att fördela skyldigheten att inköpa olja från det oljeraffinaderi, varom fråga är, efter ty prövas skäligt.

Den som utverkat nyss nämnt åläggande, skall vara skyldig att leverera olja till myckenhet och pris samt på villkor i övrigt som av Kungl. Maj:t bestämmas. Han skall ock vara pliktig att med avseende å oljeraffinaderiets förläggning och anordnande i övrigt underkasta sig de bestämmelser, Kungl Maj:t finner gott meddela.

Därest Kungl. Maj:t i fråga om importör, som för annat ändamål än försäljning eller raffinering till riket inför olja i större omfattning, meddelat

förklaring att han skall hålla lager, må åläggande, som nyss sagts, avse jämväl sådan importör.

I avdelningen *om straff* stadgas, att den som underlåter att hålla lager av olja till föreskriven myckenhet skall straffas med böter till belopp motsvarande lägst tjugo och högst fyrtio kronor för varje ton, som brister.

Försummar någon eljest att ställa sig till efterrättelse vad enligt förordningen eller med stöd av förordningen meddelade föreskrifter åligger honom, skall straffet vara dagsböter. Den som mot bättre vetande lämnar falsk uppgift i sådant hänseende, som i förordningen omförmäles, må till fängelse dömas.

Beträffande ikraftträdande föreslås, att förordningen skall tillämpas från och med den 1 juli 1938. Enär emellertid uppenbarligen kräves viss tid innan lagringsskyldigheten kan tillämpas, föreslås, att sådan skyldighet bör inträda först i den mån Kungl. Maj:t allt efter det lagringsutrymmen erhållas därom förordnar.

Avgivna yttranden.

Chefen för försvarsstaben, arméförvaltningen och *flygförvaltningen* hava tillstyrkt utredningsmännens i olika avseenden framställda förslag.

Även *marinförvaltningen* har tillstyrkt förslagen. Ämbetsverket har därvid ytterligare anfört bland annat:

Ämbetsverket hade senast i samband med avgivandet av anslagsäskanden för nästkommande budgetår hemställt om anslag för ytterligare uppförande av bombskyddade cisternanläggningar för marinens räkning, men hade detta krav icke upptagits i 1938 års statsverksproposition. Därest avsikten icke vore att i nu förevarande sammanhang tillgodose marinens speciella behov, finge ämbetsverket framhålla nödvändigheten av att, oberoende av föreslagna åtgärder, marinens brännoljebehov bleve med betryggande lagringsmöjligheter snarast möjligt tillgodosett.

Ämbetsverket ville erinra, att utredningen icke omfattat frågan om lagring av smörjoljor, ett spörsmål som icke heller ingått i de lämnade direktiven. Detta spörsmål vore emellertid av den vikt och av den beskaffenhet att det helst borde lösas i samband med nu förevarande fråga.

Vidare finge ämbetsverket framhålla vikten av att jämsides med nu föreslagna åtgärder uppmärksamhet ägnades frågan om framställning inom landet av flytande bränsle eller ersättning därför. I första hand borde ytterligare åtgärder vidtagas i fredstid i syfte att vid behov kunna utnyttja våra mäktiga skiffertillgångar för framställning av brännoljor i stor skala.

Ämbetsverket förutsatte att, innan platserna för de föreslagna cisternerna blivit bestämda, ämbetsverket finge tillfälle att yttra sig.

Därest nya raffineringsverk skulle komma till stånd ville ämbetsverket framnålla önskvärdheten av att, om så vore möjligt, de i första hand förlades till rikets västra kust.

Sprängämnesinspektionen har icke haft några erinringar att framställa mot förslagen. Under framhållande att en hel del detaljer vore av utomordentligt stor betydelse att få fullt klarlagda för säkerställande mot eventuella riskmoment har inspektionen emellertid uttalat, att enligt inspektionens mening till

en början endast en del av en planerad större anläggning borde utföras, där samtliga tekniska problem ingående kunde studeras, innan hela anläggningen utbyggdes i dess helhet.

I de vid kommerskollegii utlåtande fogade yttrandena från *företagare i oljebranschen* har förslaget om ökad lagerhållning i allmänhet i princip förordats men framställts vissa anmärkningar mot storleken av och villkoren för denna ökning.

Svensk-Engelska mineraloljeaktiebolaget, Svenska petroleumaktiebolaget Standard samt Svenska bensin- och petroleumaktiebolaget B. P. (i det följande benämnda Londongruppen) hava i gemensamt yttrande framhållit, att 30 procent av föregående års omsättning avsevärt överstiger den lagerhållning, som gruppen anser erforderlig för normala kommersiella behov. Londongruppen medgiver emellertid, att dess nuvarande lagringsutrymme understiger vad som ur rörelsens synpunkt kunde vara önskvärt, och förklarar den nuvarande knappheten på lagerutrymme med att de under senare år framlagda förslagen till inrättande av ett oljemonopol föranlett bolagen att icke öka sina kapitalinvesteringar för lagerutrymmen mer än som varit oundgängligen nödvändigt för rörelsens behov. Av utredningsmännens betänkande har Londongruppen dragit den slutsatsen, att monopolfrågan icke skulle vara aktuell, och under denna förutsättning föreslagit att öka sin lagringskapacitet med approximativt 90,000 kbm. I detta sammanhang har Londongruppen uttalat, att bolagen icke rimligtvis kunde åtaga sig större kapitalutlägg än som normalt erfordrades för rörelsens bedrivande. Om staten påkallade ett utbyggande av lagringsutrymmen i större omfattning än som vore nödvändigt för bolagens normala kommersiella behov, borde motsvarande merkostnad följaktligen ej drabba bolagen.

Skandinaviska tank- & mineraloljeaktiebolaget Skanditank framhåller, att för mindre importörer med ringa antal oljetankar den föreslagna lagerhållningen medförde behov av relativt taget mycket betydande nyinvestering, som enligt bolagets förmenande skulle påkalla särskilda bestämmelser till skydd för dessa mindre importörer.

Angående frågan om anläggande av oljeraffinaderi har Londongruppen anfört, att enligt dess mening inrättandet av ett inhemskt raffinaderi icke skulle bliva ekonomiskt lönande, och en liknande åsikt uttalas även av The Texas company aktiebolag. Därjämte framhållas, bland annat, att det endast i begränsad omfattning vore möjligt att variera proportionerna av de ur en given råolja framställda produkterna samt att fördelen av små avdunstningsförluster vid lagring av råolja mot vid lagring av bensin vore ekonomiskt sett mera skenbar än verklig, om man nämligen toge i betraktande att hela förlusten genom avdunstning från råoljan härrörde från bensinfraktionerna.

I avseende på förslaget till förordning med särskilda bestämmelser angående handel med vissa mineraloljor har Londongruppen anfört, att försäljningen här i landet av olja för bunkringsändamål vore synnerligen ojämn och därför hemställt, att sådan olja för fartyg i utrikes fart icke skulle inräknas i den försäljning, som enligt förslaget skulle ligga till grund för lagringsskyldigheten. Vidare har Londongruppen framhållit, att för närvarande den inkommande oljan i regel upplades å tullager och sedan i mån av behov uttoges därifrån. Tullager borde därför i förevarande sammanhang få inräknas som

lager inom riket. — Beträffande det föreslagna tvångsåläggandet för importör att inköpa viss myckenhet inom landet raffinerad olja har Londongruppen hemställt, att föreskrift måtte meddelas därom, att, om frivillig överenskommelse angående pris och leveransvillkor i övrigt ej kunde träffas, avgörande därutinnan skulle på begäran av tillverkare eller köpare ankomma på en särskild prisnämnd. Svenska Gulf oil company aktiebolag har gentemot dylikt tvångsåläggande invänt, att detsamma komme att verka i hög grad ogynnsamt på importbolagens ställning.

Kommerskollegium har i allt väsentligt biträtt utredningsmännens förslag. Kollegium anför i huvudsak:

Den väg, utredningsmännen föreslagit för att säkerställa ökad tillgång inom landet av flytande bränslen, ansåge sig kollegium böra förorda liksom lagrets minimistorlek i förhållande till föregående års förbrukning. I de inkomna yttrandena förekomme visserligen uttalanden, att lager av denna storlek skulle kunna medföra betydande ekonomiska olägenheter och risker för importörerna, särskilt för de mindre, men med hänsyn till den möjlighet till anpassning av bestämmelserna efter vid varje tid rådande förhållanden, som enligt författningsförslaget skulle stå Kungl. Maj:t öppen, torde dessa invändningar icke böra föranleda någon ändring av den allmänna skyldigheten att hålla lager.

Att, på sätt utredningsmännen föreslagit, den extra kostnad, som uppkomme därigenom att lagringsutrymmen gjordes bombsäkra genom insprängning i berg eller på annat sätt, bestredes av staten, funne kollegium rimligt. Däremot delade kollegium icke den av Londongruppen framförda åsikten, att kostnaden för lagringsutrymme och lagerhållning utöver vederbörande importörs kommersiella behov icke borde drabba importören.

Kollegium ville framhålla vikten av att de nya, bombsäkra lagringsutrymmena, i den mån de skulle ingå i den normala oljehandeln, i första hand komme till utförande på sådana platser, att de kunde inordnas i den ordinarie lagerhållningen utan att förorsaka extra kostnader för distributionen och därav följande ökat pris för konsumenterna.

I anslutning till vad sprängämnesinspektionen anfört om de risker, som vore förbundna med lagring av bensin i slutna rum, ville kollegium vidare understryka vikten av att underjordiska lagringsutrymmen för bensin anordnades på sådant sätt och gåves så omsorgsfullt utförande, att de med detta lagringssätt otvivelaktigt förbundna riskerna så långt möjligt förebyggdes.

I betänkandet omnämndes, att åtgärder vidtagits för den marina försvarsberedskapen på oljeområdet, och kollegium förutsatte att även de andra försvarsgrenarna bleve tillgodosedda med egna lager på därför lämpliga platser i den utsträckning som förbrukningen i fredstid medgåve en lämplig omsättningstid av lagren.

Kollegium delade också utredningsmännens åsikt, att det icke för närvarande borde ifrågakomma att inrätta ett statligt raffinaderi. Däremot vore det tydligen enbart välkommet, om en dylik anläggning skulle åvägabringas genom enskild företagsamhet, och kollegium ville i likhet med utredningsmännen förorda, att stöd från det allmännas sida under vissa förutsättningar lämnades för inhemsk raffineringsverksamhet. Det vore emellertid härvid av vikt, att statens ingripande icke skedde i sådan form att, om den mera pessimistiska bedömning av de ekonomiska förbättringarna för raffineringsverksamhet i Sverige, som från vissa håll framkommit, tilläventyrs skulle befinnas grundad, företagaren med skäl kunde framställa anspråk på särskilt understöd eller ersättning av staten för att

denna animerat honom att anlägga ett förlustbringande raffinaderi. Mot stöd i den form, som i betänkandet föresloges, nämligen genom åläggande för distributörerna att från inhemska raffinaderier mot världsmarknadspris inköpa viss begränsad del av sin omsättning, syntes icke något vara att erinra.

Beträffande förslaget till förordning med särskilda bestämmelser angående handel med vissa mineraloljor innehåller kommerskollegii yttrande i huvudsak följande.

Vad anginge Londongruppens hemställan, att olja för fartyg i utrikes fart icke skulle inräknas i den försäljning, som enligt författningen skulle ligga till grund för lagringsskyldigheten, syntes någon ändring i förslaget härav icke erfordras, enär bunkringsolja, som intoges i fartyg omedelbart före dess avgång till utrikes ort, finge anses vara utförd ur riket och alltså redan enligt den av utredningsmännen föreslagna lydelsen av förordningen, skulle avräknas.

Med anledning av Londongruppens uttalande, att tullager borde få inräknas som lager inom riket, anförde kollegium, att med hänsyn till bestående sedvänja, att oljorna i betydande utsträckning låge upplagda å tullager, och då den ökade lagerhållningen torde avse att så litet som möjligt förorsaka stegring i priset för konsumenterna, en fordran på tidigare inbetalning av tull och skatt än för närvarande icke syntes böra uppställas utan borde nu praktiserade kreditsystem fortfarande få tillämpas. Kollegium biträdde därför ändringsförslaget på denna punkt.

I avseende å importörs skyldighet att från inhemskt raffinaderi inköpa raffinerad olja saknades i förslaget till förordning den begränsning av inköpsskyldigheten till 25 procent, som man av motiveringen kunde förmoda vara avsedd, ävensom en ur distributörernas synpunkt viktig bestämmelse om prisets fastställande i överensstämmelse med gällande cifpris i svensk hamn av motsvarande importvara.

Det torde vara mindre lämpligt att Kungl. Maj:t för varje importör av bensin, fotogen och andra raffinerade brännoljor i förväg fixerade den kvantitet, som han skulle vara skyldig att inköpa från visst inhemskt raffinaderi. Särskilt om flera inhemska raffinaderier anlitade den i förslaget till förordning anvisade utvägen för att säkerställa sin avsättning kunde svårigheter uppstå för den avsedda kvantitetsbestämningen. Det kunde ifrågasättas, om ej samma system borde anlitas, som låge till grund för bestämmelserna i förordningen den 7 juni 1934 om skyldighet för importörer och tillverkare av bensin att inköpa motorsprit, nämligen att Kungl. Maj:t endast fastställde den *procentsats* inom landet raffinerad olja, som importören skulle vara pliktig inköpa. Det skulle sedan ankomma på importören att inköpa den erforderliga kvantiteten från det eller de i förordningen avsedda raffinaderier, som han funne lämpligt.

Enligt utredningsmännens motivering skulle distributionsbolagen hava att för den vara, som enligt nyssnämnda åläggande levererades från inhemskt raffinaderi, erlägga ett pris, som normalt ansåges böra sammanfalla med cifpriset i svensk hamn, baserat på leveranser från »gulfen». Enligt utredningsmännens mening torde möjlighet föreligga att utforma en sådan prisbestämning så, att meningsskiljaktigheter om innebörden icke skulle behöva uppkomma. Under förutsättning att prisbestämningen skedde i enlighet med de sålunda angivna riktlinjerna syntes någon invändning icke vara att göra mot att på sätt utredningsmännen anfört priset fastställdes av Kungl. Maj:t.

Beträffande den i kollegii yttrande sist berörda frågan, eller prisbestämningen å olja, som importör skulle kunna åläggas inköpa från oljeraffinaderi inom landet, hava kommerseråden Sidenwall, Matz och Carlborg varit av skiljaktig mening samt ansett, att kommerskollegii utlåtande i denna del bort hava följande lydelse:

Enligt betänkandet skulle distributionsbolagen för sådana färdigprodukter, vilka det ålades dem att inköpa från inhemskt raffinaderi, erlägga ett pris, som »normalt» borde sammanfalla med cifpriset i svensk hamn, alltså varunoteringen å »gulfen», eventuellt Constanza, med tillägg av frakt, inberäknat försäkring och övriga hithörande kostnader.

Det syntes knappast vara lämpligt, att Kungl. Maj:t bestämde dessa pris, då enhetliga, officiella noteringar på samtliga ingående poster icke funnes och sådana alltså icke kunde läggas till grund för beräkningen. Uppgifter härför måste hämtas från olika källor och rimliga medelta! av olika noteringar uträknas för att användas vid prisbestämningen. Det syntes kollegium vara att föredraga om inlösningsprisets bestämmande med ledning av angivna riktlinjer uppdroges åt en nämnd av sakkunniga, tillsatt av Kungl. Maj:t delvis efter förslag av de intresserade parterna.

Generaltullstyrelsen har allenast berört det i författningsförslaget upptagna stadgandet, att olja, som funnes i frihamn eller vore upplagd å tullager eller provianteringsfrilager eller vore föremål för transitering, skulle anses befintlig utom riket. Beträffande detta spörsmål har generaltullstyrelsen anfört, att ur kontrollsynpunkt hinder ej mötte mot att även oljekvantiteter, som vore upplagda i frihamn eller å tullnederlag, inräknades i lager, som hölles inom riket. Vilken betydelse som i förevarande sammanhang borde tilläggas den omständigheten, att belöpande införselavgifter icke vore erlagda för sålunda upplagda kvantiteter, vore styrelsen emellertid icke i tillfälle att bedöma, liksom icke heller i vad mån de lagringsanordningar, som vid uppläggningen komme till användning, finge anses lämpliga ur de i betänkandet anförda synpunkterna.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som anmodats att yttra sig dels över i betänkandet framlagda kostnadsberäkningar för utsprängning av hålrum, dels ock huruvida och i vad mån styrelsen lämpligen ansåges kunna böra utföra eller leda omförmälda utsprängningsarbeten, har anfört följande:

För ett definitivt bedömande av de totala kostnaderna för de föreslagna lagringsanläggningarna jämte i anslutning därtill behövliga anordningar erfordrades, såsom utredningsmännen även framhållit, kännedom om ett flertal faktorer, varöver utredning ännu ej förelåge. Detta gällde bland annat platserna för anläggningarnas förläggande samt de naturliga möjligheter, som desamma kunde erbjuda med hänsyn till anläggningarnas utförande och skyddande, vidare huruvida eventuellt redan befintliga kajer, bryggor, transportanordningar i övrigt m. m. vore tillfyllest för här förevarande ändamål eller om nya sådana komme att erfordras. En slutgiltig beräkning av kostnaderna förutsatte därför en uttömmande utredning i berörda avseenden, vilken dock knappast kunde verkställas, förrän detaljerade planer till de skilda anläggningarna utarbetats.

Styrelsen hade ej funnit anledning till erinran mot utredningsmännens beräkning av kostnaderna för utsprängning av hålrum; de angivna kostnaderna

finge även anses inbegripa en nöjaktig marginal. Styrelsen ville emellertid samtidigt framhålla, att i betänkandet berörda kostnader enbart avsåge själva huvudanläggningarna, d. v. s. utbyggandet av bombsäkra lagringsrum jämte erforderliga cisternanläggningar. Kostnader för sådana kajbyggnader eller transportanordningar i övrigt, vilka åtminstone i vissa fall torde komma att erfordras, inginge sålunda ej däri. Enligt styrelsens mening borde de angivna kostnaderna emellertid kunna läggas till grund för en överslagsberäkning i ämnet.

Styrelsen hade icke något att erinra mot att omförmälda sprängningsarbeten ombesörjdes av styrelsen. Huruvida desamma borde utföras i styrelsens regi eller med anlitande av entreprenörer syntes böra få bedömas från fall till fall. I den mån deras utförande i styrelsens egen regi befunnes lämpligt, kunde för ändamålet användas de arbetsorgan, varöver styrelsen disponerade för utförandet av hamn- och farledsarbeten.

Enär själva cisternanläggningarna, vilkas utförande borde uppdragas åt specialfirmor, i viss mån torde komma att beröras av sprängningsarbetena liksom av till anläggningarna anslutande transportanordningar, syntes det vara mest ändamålsenligt, att utförandet av anläggningarna i deras helhet ombesörjdes av en och samma myndighet. Styrelsen hade därför icke något att erinra mot att ledningen av hela anläggningarna uppdroges åt styrelsen.

Frågan om anläggningarnas utformning borde i viss mån få avgöras från fall till fall med hänsyn till förefintliga förhållanden. Såvitt styrelsen nu kunde bedöma, syntes den av utredningsmännen ifrågasatta principen med i hålrummen placerade fristående cisterner vara den för närvarande mest lämpliga och tillförlitliga.

Statens provningsanstalt ansluter sig till utredningsmännens uppfattning, att för ernående av bombsäker förvaring av oljor man för närvarande vore hänvisad till att i utsprängda hålrum i berg uppföra plåtcisterner med tillhörande anordningar för ventilation och för upptagande av läckage. Ehuru enligt anstalten allt tydde på, att på teknikens nuvarande ståndpunkt det ej vore tillrådligt att använda utsprängda hålrum med betongklädda väggar och golv för direkt lagring av brännoljor, föreslår anstalten emellertid, att medel beviljades för utförande av försök att med andra tekniska metoder än de av utredningsmännen föreslagna anordna bombsäkra förvaringsplatser. Anstalten anför:

Det kunde väl tänkas att anordningar kunde utexperimenteras, som vore billigare än plåtcisterner i utsprängda hålrum i berg. Med hänsyn till den ekonomiska storleksordningen för genomförandet av oljelagringen finge provningsanstalten tillstyrka utförandet av praktiska försök rörande sådana förvaringsmetoder i tillräckligt stor skala. Det vore väl berättigat, att särskilda medel ansloges därför. Anstalten vore emellertid icke beredd att nu föreslå huru dessa försök eventuellt borde planläggas, administreras och utföras. Försöken borde ej få fördröja eller hindra utbyggandet av förvaringsrum enligt utredningsmännens plan och med det förvaringssätt, som för närvarande ansåges betryggande.

Av utredningsmännen hade vidare ifrågasatts, att anstalten borde uppgöra förslag till nödiga bestämmelser rörande i landet raffinerade oljors kvalitet samt att anstalten borde anlitas vid nödig kontroll av raffineringsverkens produkter samt vid anmärkningar mot eller tvist om levererade produkters kvalitet. Anstalten finge härtill anföra, att anstalten hade erforderlig sakkunskap härför och vore beredd att mottaga sådana uppdrag.

Rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap har — under erinran hurusom kommissionen redan i tidigare avlåtna skrivelser eller yttranden framhållit den utomordentliga vikten för landets försvarsberedskap av att verksamma åtgärder i de i betänkandet omhandlade syften måtte vidtagas — tillstyrkt utredningsmännens förslag.

Filosofie doktorn *T. H. Hagerman* har i sin skrivelse i ämnet gjort gällande, att en lämplig lagringsanordning för oljor skulle kunna åstadkommas genom i berg insprängda betongputsade kammare. Till förhindrande av oljans inträngande i betongen skulle betongen vattendränkas och hållas vattenindränkt så länge den vore utsatt för ett hydrostatiskt oljetryck. Alternativt borde oljan i stället för i dylika i berg insprängda kammare kunna lagras i på lämpligt vattendjup nedsänkta betongcisterner.

Civilingenjören *E. V. Thuresson* har förklarat sig villig att på vissa villkor avlämna ett förslag till bombsäker och tillförlitlig lagring av oljor, enligt vilket förslag de av utredningsmännen för ändamålet beräknade kostnaderna skulle kunna nedbringas med omkring 25 procent.

Departementschefen.

Såsom inledningsvis erinrats är frågan om särskilda statliga åtgärder för upplagring av flytande bränslen inom landet icke ny. En fullständig utredning i ämnet sådan som den nu verkställda har dock tidigare icke förelegat. Utredningsmännens undersökningar och de därvid uppnådda resultaten möjliggöra ett bedömande av frågan ur olika därå inverkande synpunkter. Med hänsyn till den betydelse tillgången av flytande bränslen äger för hela vårt näringsliv är det av vikt, att statsmakterna nu taga ställning till de spörsmål, som sålunda framförts.

Problemet, sådant det behandlats av utredningsmännen, kan sägas omfatta två huvudspörsmål, nämligen dels säkerställandet av en viss lagerhållning dels ock lagrens skyddande mot skadegörelse. Vad den första frågan beträffar är naturligtvis den främsta förutsättningen för att en upplagring skall komma till stånd, att erforderliga lagringsutrymmen stå till förfogande; därjämte behövs emellertid att trygghet vinnes för att tillgängliga utrymmen också bliva utnyttjade. Vad angår frågan om skydd för den upplagrade varan har denna fråga, ehuru i sig själv fristående, ett mycket nära samband med den förstnämnda. Om en ökning av lagerhållningen och därav föranledd ökning av utrymmena för lagring finnes böra vidtagas, måste nämligen anledningen härtill närmast sökas i en önskan att trygga vår försörjning i händelse av avspärrning. Men skall detta syfte uppnås — och därvid torde böra räknas även med möjligheten av vårt eget lands indragande i krigiska förvecklingar — böra anstalter tillika träffas, som såvitt möjligt hindra anordningarnas omintetgörelse genom påverkan utifrån. Särskilt om anordningarna, på sätt utredningsmännen föreslagit, utföras genom statens

försorg, framstår det såsom naturligt att sistberörda synpunkt vinner beaktande.

Beträffande till en början behovet av en lagertillgång å flytande bränslen inom landet framgår det av utredningen, att icke vare sig nuvarande genomsnittliga lager av de varor, om vilka här är fråga, eller tillgängliga lagringsutrymmen äro av tillfredsställande omfattning. Med omförmälda varor avser jag i likhet med utredningsmännen dels de färdiga produkterna bensin samt motor- och pannbrännoljor ävensom fotogen och andra raffinerade brännoljor dels ock råolja. Av utredningen får anses ådagalagt, att en lagerhållning inom landet av dessa oljor till myckenhet motsvarande minst 30 procent av årsförbrukningen är ur beredskapssynpunkt önskvärd. Det torde också vara tydligt, att en dylik lagerhållning icke kan påräknas med mindre särskilda åtgärder vidtagas från statens sida. Jag delar utredningsmännens uppfattning, att sådana åtgärder äro av omständigheterna påkallade. Utredningsmännens förslag finner jag mig också böra i princip tillstyrka. Av vad utredningsmännen anfört inhämtas, att en lagerhållning av angivna storlek kan vid den reglering av oljeförbrukningen, som förutsättes ske vid avspärrning eller krig, antagas förslå för landets försörjning med olja under ett halvt års tid.

En sådan upplagring erfordrar, på sätt utredningen visar, anläggandet av nya lagringsutrymmen med en kapacitet av omkring 200,000 kbm. Med hänsyn till vad förut anförts bör tillses, att anordningarna så vitt möjligt, såväl ur förläggningssynpunkt som med avseende å beskaffenheten, äro skyddade mot skadegörelse, därvid särskilt faran för angrepp genom bombanfall från luften bör beaktas. Utredningsmännens förslag om oljans förvaring i plåtcisterner i utsprängda hålrum i berg har både av statens provningsanstalt och av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen vitsordats vara den enda för närvarande kända säkert pålitliga förvaringsmetoden ur anförda synpunkter. I den mån åtgärder böra vidtagas för omedelbart tillgodoseende av behovet av lagringsutrymmen, torde därför detta förslag böra läggas till grund. Emellertid är det icke otänkbart, att även andra förvaringssätt kunna utexperimenteras. Då det i varje fall ej torde kunna ifrågakomma att till en början föranstalta om lagringsanordningar i mer än begränsad omfattning, tillstyrker jag att jämsides med åtgärder av den art utredningsmännen föreslagit möjlighet lämnas till utförande av vetenskapligt-praktiska undersökningar av andra förslag, som kunna yppa sig till frågans lösning. För dylik försöksverksamhet torde för nästa budgetår särskilda medel böra ställas till Kungl. Maj:ts förfogande i form av reservationsanslag. Ett belopp av 20,000 kronor lärer få anses tillräckligt.

Det är uppenbarligen ur beredskapssynpunkt ett önskemål, att erforderliga lagringsutrymmen anskaffas snarast möjligt. I den mån staten skall ställa medel till förfogande för anläggningarna måste emellertid å andra sidan beaktas, att desamma, särskilt om de utföras i den form som utredningsmännen förordat, erbjuda möjlighet till en arbetsreserv av ganska betydande mått. Det synes därför lämpligt, att anslag för ändamålet beräknas å den särskilda

anslagsplan, för vilken chefen för finansdepartementet redogjort vid anmälan av finansplanen. För anläggningar vilka verkställas enligt utredningsmännens förslag, alltså genom placering av plåtcisterner i utsprängda hålrum i berg, synas medel böra anvisas över två särskilda anslag, avseende det ena kostnaderna för sprängning och övriga med hålrummens iordningställande förenade arbeten samt det andra kostnaderna för cisterner med tillbehör. För nästkommande budgetår torde i överensstämmelse med vad utredningsmännen föreslagit böra för vartdera ändamålet beräknas 2,000,000 kronor. Enligt utredningsmännens beräkningar skulle dessa belopp förslå för anordnande av lagringsutrymmen med en kapacitet av tillhopa 40,000 kbm.

Emellertid är det önskvärt, att möjlighet samtidigt beredes till utförande av försöksanläggningar enligt andra grunder än de av utredningsmännen förordade, därest det efter vederbörlig prövning av sakkunniga skulle visa sig att förutsättningar för ett tillfredsställande resultat förefinnas. För detta ändamål torde för nästa budgetår böra stå till förfogande ett belopp av förslagsvis 1,000,000 kronor. Ifrågavarande belopp bör, med hänsyn till det försöksbetonade syftet, få tagas i anspråk oavsett att sådana förhållanden icke föreligga, vilka enligt principerna för anslagsplanen berättiga till användande av de i denna upptagna anslagen. Beloppet bör därför anvisas i vanlig ordning å riksstaten. Efter samråd med chefen för finansdepartementet förordar jag, att medelsanvisningen sker å kapitalbudgeten, fonden för förlag till statsverket. På grund av ovissheten rörande beloppets fördelning å olika slag av arbeten torde ställningstagande till frågan om avskrivning helt eller delvis av beloppet få tillsvidare anstå. Anvisningen bör få formen av reservationsanslag.

Utredningsmännen hava avsett, att sprängningskostnaderna skulle stanna å statsverket. Jag biträder denna tanke. Kostnaderna för cisternerna däremot skola enligt utredningsmännens mening återgäldas genom att de företag, som utnyttja vederbörande anläggning, erlägga hyra motsvarande skälig återbäring å beloppet jämte ränta. I likhet med utredningsmännen förordar jag att — då anslaget till cisternerna lämpligen bör kunna utgå av lånemedel — hyresbeloppet bestämmes så att skälig ränta, förslagsvis 4 procent, därigenom kommer att erläggas å det utestående kapitalet. Vad frågan om återbäring å detta beträffar torde det få läggas i Kungl. Maj:ts hand att vid hyrans bestämmande taga den hänsyn härtill, som kan finnas nödig. För den händelse upplagringen sker för statens egen räkning, i vilket fall den torde äga rum genom försorg av statens reservförrådsnämnd, bör motsvarande hyresbelopp bestridas av de medel, som för detta ändamål kunna stå till nämndens förfogande. Berörda förslag angående viss hyra för cisternerna utgår från den förutsättningen att staten är ägare eller har nyttjanderätt till den mark, där anläggningen göres. Därest så icke är fallet, bör enligt utredningsmännens mening cisternanläggningen utföras icke av staten utan av vederbörande företag, vilket för ändamålet skulle kunna erhålla lån från ifrågavarande anslag; sprängningsarbetet och sprängningskostnaderna skulle även i detta fall helt åvila statsverket. Jag ansluter mig till vad utrednings-

männen sålunda föreslagit. Å lånebeloppet bör i detta fall erläggas ränta enligt nyss angivna grunder, varjämte bör iakttagas att en tillfredsställande amortering kommer till stånd. Underhållet av cisternanläggningarna torde i enlighet med vad utredningsmännen föreslagit alltid böra ankomma på dem, åt vilka de upplåtits.

Anläggningsarbetet torde böra bedrivas under väg- och vattenbyggnadsstyrelsens ledning och kontroll; försöksanläggning, varom förut nämnts, synes dock även kunna få utföras i annan ordning. Det bör eftersträvas att anläggningarna förläggas till platser, som ur skyddssynpunkt äro lämpliga. Vidare bör i överensstämmelse med vad kommerskollegium anfört söka åstadkommas sådan förläggning, att lagringsutrymmena kunna inordnas i den ordinarie lagerhållningen utan att orsaka extra kostnader för distribution. Av anslagens upptagande å den särskilda anslagsplanen följer, att hänsyn därjämte måste tagas till behovet av nya arbetstillfällen å ifrågakommande förläggningsort. Vid frågans avgörande bör, på sätt utredningsmännen framhållit, samråd i lämplig utsträckning äga rum med övriga vederbörande myndigheter.

För säkerställande av en upplagring av den storlek, som här förutsatts, är det nödvändigt att, såsom utredningsmännen föreslagit, lagringsskyldighet i därefter avpassad omfattning ålägges företagarna. Den fördyring av varan i form av hyra, ränta å för varuinköp investerat kapital, svinn m. m., som föranledes av en dylik skyldighet i den mån nuvarande medellager därigenom överskrides, torde icke vara av den storleksordning, att några allvarligare betänkligheter häremot behöva resa sig. Utredningsmännen hava beräknat utgiftsökningen till 0.2 öre per liter försåld vara. Lagringsskyldigheten bör i enlighet med förslaget åvila dels importör med avseende å produkter, vilka av honom försäljas i oförändrat skick, dels ock den, vilken bedriver raffinaderi i riket, med avseende å olja, som därvid användes. Med importör bör jämställas den som från inhemskt oljeraffinaderi inköper där raffinerad olja för försäljning till avnämare i riket. Slutligen bör oljeraffinaderi, som direkt till förbrukare inom riket säljer raffinerad olja, vara skyldigt att, utöver råoljelagret, jämväl hålla lager av raffinerad olja. Oljeraffinaderi, som säljer importerad olja i oförändrat skick, bör naturligtvis behandlas på samma sätt som annan importör. Med anledning av vad generaltullstyrelsen och kommerskollegium anfört, torde den ändringen böra vidtagas i utredningsmännens förslag, att olja, som finnes i frihamn eller å tullager, anses befintlig inom riket. Jag förordar vidare, att i den förordning, som lärer böra utfärdas i ämnet, icke angives någon viss minimiprocent, till vilken lagringen skall uppgå, utan att det överlämnas åt Kungl. Maj:t att bestämma härutinnan. Denna ståndpunkt synes överensstämma med den av utredningsmännen såsom övergångsstadgande till förordningen föreslagna bestämmelsen, att skyldigheten att hålla lager skall inträda först i den mån Kungl. Maj:t därom förordnar. Hinder lärer sålunda icke böra möta för Kungl. Maj:t att, om omständigheterna så skulle anses påkalla, i avvaktan på att för den 30-procentiga lagringen erforderliga lagringsutrymmen hinna iordningställas, före-

skriva viss lägre procentsats. Det må i detta sammanhang erinras, att högre procentsats än 30 icke ifrågakommer enligt nu föreliggande plan.

Jag har i det föregående utgått från att icke blott färdigprodukter utan även råolja skulle bliva föremål för upplagring. För nyttiggörande av här lagrad råolja erfordras, att densamma kan undergå raffinering inom landet. Jag delar utredningsmännens uppfattning angående önskvärdheten av att en raffineringsindustri kommer till stånd av större betydelse än den för närvarande här förefintliga. I likhet med utredningsmännen anser jag emellertid icke lämpligt, att, åtminstone för närvarande, ett statligt oljeraffinaderi inrättas. Däremot tillstyrker jag, att, i den omfattning som kan befinnas ändamålsenlig, medverkan från statens sida lämnas till främjande av uppkomsten av oljeraffinaderier genom enskild företagsamhet. Berörda medverkan kan lämpligen i detta sammanhang ske i den form, utredningsmännen föreslagit, nämligen därigenom att Kungl. Maj:t erhåller rätt att om så prövas erforderligt för befordrande av avsättningen av inom landet raffinerad olja ålägga importör av färdigprodukter att från vederbörande raffinaderi inköpa olja, som där raffinerats. I fråga om den myckenhet olja, ett dylikt inköpsåläggande bör omfatta, synes kommerskollegii förslag, att åläggandet bör avse icke viss i förväg bestämd mängd och visst raffinaderi utan allenast viss procentsats inom landet raffinerad olja, förtjäna att övervägas. En förutsättning härför är emellertid, därest flera raffinaderier sålunda kunna ifrågakomma såsom inköpskälla, att fördelningen av inköpen mellan dem äger rum på sådant sätt, att syftet med den av utredningsmännen föreslagna anordningen tillgodoses. I förordningen synes utredningsmännens förslag till stadgande i ämnet böra bibehållas, nämligen att på framställning av visst oljeraffinaderi Kungl. Maj:t skall äga föreskriva inköp från raffinaderiet till myckenhet, som Kungl. Maj:t bestämmer. Jämväl vad angår det pris, till vilket dessa inköp skola ske, anser jag utredningsmännens förslag böra godtagas. Jag kan således ej dela den av ledamöter i kommerskollegium uttalade uppfattningen, att berörda pris borde fastställas, icke, såsom utredningsmännen föreslagit och i yttrandena i övrigt lämnats utan erinran, av Kungl. Maj:t utan av en särskild nämnd av sakkunniga. De av sagda ledamöter riktade invändningarna mot utredningsmännens förslag finner jag, i likhet med kommerskollegii chef, icke motivera ett frångående av detta. Jag vill för övrigt erinra, att Kungl. Maj:t torde äga möjlighet att vid frågans bedömande anlita all den sakkunskap, som härför kan finnas erforderlig. Att i förordningen fastlåsa inköpsskyldighetens omfattning eller grunderna för prisets bestämmande synes ej heller lämpligt.

Emellertid torde det ej vara uteslutet, att en inhemsk oljeraffineringsindustri kan utvecklas utan att tvångsåtgärder av det slag, som nyss berörts, behöva vidtagas. De möjligheter, som härutinnan kunna yppa sig, få bliva föremål för närmare prövning. Härav följer, att den, vilken planerar anläggande av ett oljeraffinaderi inom landet, icke får under alla förhållanden räkna med, att avsättningen kommer att tryggas genom sådant åläggande av Kungl. Maj:t, varom i det föregående talats.

Beträffande utredningsmännens förslag till författningsbestämmelser i de delar, som här ej särskilt angivits, har jag i huvudsak ej något att erinra; dock torde den tid, inom vilken i förslaget avsedd uppgiftsskyldighet skall vara fullgjord, böra ökas från 14 dagar till en månad, enär vissa svårigheter eljest, enligt vad i ärendet blivit upplyst, torde uppstå för vederbörande lagerhållare. Förordning i ämnet torde, på sätt föreslagits, böra träda i kraft den 1 juli 1938.

Vad angår övervakningen av lagringsskyldigheten och handhavandet av övriga med nu föreslagna anordningar förenade förvaltningsuppgifter torde icke vara nödvändigt att i detta sammanhang taga ståndpunkt till berörda spörsmål. Under nästkommande budgetår torde spörsmålen i fråga — i vidare mån än som kan föranledas därav att nyssnämnda uppgiftsskyldighet rörande lagerhållningen synes, för att möjliggöra en överblick över förhållandena, böra träda i tillämpning omedelbart — knappast bliva aktuella. Omförmälda lageruppgifter torde tillsvidare kunna bevaras och granskas inom handelsdepartementet. Några särskilda anstalter härför lära ej behöva vidtagas. Skulle så emellertid bliva fallet, synes få ankomma på Kungl. Maj:t att träffa det avgörande, som därvid må finnas lämpligast. Eventuella förvaltningskostnader torde för detta fall kunna bestridas av för Kungl. Maj:t tillgängliga medel. Mot vad utredningsmännen anfört angående de uppgifter, vilka i händelse av en med tillämpning av förordningens bestämmelser utökad inhemsk raffineringsindustri böra anförtros statens provningsanstalt, synes någon anledning till erinran ej föreligga.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag nu, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att

dels antaga inom handelsdepartementet överarbetat förslag till förordning angående handel med vissa mineraloljor;

dels till *Försöksverksamhet beträffande oljelagring* för budgetåret 1938/1939 å driftbudgeten under tionde huvudtiteln anvisa ett *reservationsanslag* av 20,000 kronor;

dels ock till *Försöksanläggningar för oljelagring* för budgetåret 1938/1939 å kapitalbudgeten, fonden för förlag till statsverket, anvisa ett *reservationsanslag* av 1,000,000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition skall avlåtas till riksdagen av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Knut von Horn.